

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Sisäinen turvallisuus | Sisäministeriön julkaisuja 2022:17

Tulevaisuuden pelastustoimi 2023

Pelastustoimen alueellisen valmistelun
yhteistutkimus- ja kehittämishankkeiden
yhteenvetoraportti

Sisäministeriön julkaisuja 2022:17

Tulevaisuuden pelastustoimi 2023

Pelastustoimen alueellisen valmistelun
yhteistutkimus- ja kehittämishankkeiden
yhteenvetoraportti

Teija Mankkinen, Jari Soininen ja Teija Virtanen (toim.)

Sisäministeriö Helsinki 2022

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Sisäministeriö

CC BY-SA 4.0

ISBN pdf: 978-952-324-565-5

ISSN pdf: 2490-077X

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2022

Tulevaisuuden pelastustoimi 2023

Pelastustoimen alueellisen valmistelun yhteistutkimus- ja kehittämishankkeiden yhteenvetoraportti

Sisäministeriön julkaisuja 2022:17		Teema	Sisäinen turvallisuus
Julkaisija	Sisäministeriö		
Toimittaja/t	Teija Mankkinen, Jari Soininen ja Teija Virtanen	Sivumäärä	51
Kieli	suomi		

Tiivistelmä

Pelastustoimen järjestäminen siirtyy vuoden 2023 alussa osana pelastustoimen ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin vastuulle. Uudistuksen valmistelua on tuettu hallintouudistus- ja kehittämishankkeilla. Kaksi keskeisintä kehittämishankekokonaisuutta ovat olleet Pelastustoimen ja siviilivalmiuden suorituskyky ja suunnitteluperusteet -hanke sekä tässä raportissa esiteltävä Alueellisen valmistelun yhteistutkimus- ja kehittämishanke -kokonaisuus. Kehittämiskokonaisuudet ovat muodostuneet erillisistä hankkeista, jotka ovat tehneet yhteistyötä keskenään yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

Alueellisen valmistelun hankkeiden tavoitteena oli valmistella pelastustoimelle valtakunnalliseen kehittämiseen ja hyödyntämiseen yhteisiä tutkimus- ja kehittämishankkeita, jotka edistäisivät uudistukselle asetettuja tavoitteita.

Hankkeet toteutettiin yhteiskehittämishankkeina pelastuslaitosten kanssa. Sisäministeriön pelastusosasto pyysi hanke-esityksiä alueiden pelastustoimilta yhteiskehittämisestä ja/ tai yhteistyöluontoisesta tutkimuksesta. Hankkeen toteutuksesta vastasi pelastuslaitos tai useammasta pelastuslaitoksesta muodostuva konsortio, johon saattoivat kuulua myös Aluehallintovirasto, Pelastusopisto tai pelastustoimen sektorilla toimiva järjestö. Hankkeen ohjauksesta vastasi sisäministeriön pelastusosasto, joka toimi myös tilaajana.

Asiasanat

sisäinen turvallisuus, varautuminen, pelastustoimi, väestönsuojelu, omavalvonta, moniammatillisuus, maastopalot, vaaratilanteet, onnettomuuksien ehkäisy, tilanne- ja johtokeskustoiminta, host nation support, pelastuslaitosten koneenhoitajat, pelastustoimen tietopankki, pelastuslaitosten toiminta ja palvelut, pelastustoimen palvelutuotanto

ISBN PDF	978-952-324-565-5	ISSN PDF	2490-077X
Asianumero	VN/6180/2021	Hankenumero	-

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-565-5>

Framtidens räddningsväsende 2023

Sammanfattande rapport av gemensamma forsknings- och utvecklingsprojekt för den regionala beredningen av räddningsväsendet

---

Inrikesministeriets publikationer 2022:17		Tema	Inre säkerhet
Utgivare	Inrikesministeriet		
Redigerare	Teija Mankkinen, Jari Soininen och Teija Virtanen		
Språk	finska	Sidantal	51

Referat

Som en del av reformen av räddningsväsendet och social- och hälsovården överförs ansvaret för att ordna räddningsväsendet till välfärdsområdena och till Helsingfors stad i början av 2023. Beredningen av reformen har stötts både genom ett projekt för en reform av förvaltningen och genom utvecklingsprojekt som följer målen. De två viktigaste uppsättningarna utvecklingsprojekt har varit projektet för räddningsväsendets och den civila beredskapens prestationsförmåga och grunder för planeringen av dessa (2020–2021) samt de gemensamma forsknings- och utvecklingsprojekten för den regionala beredningen (nedan projekt för den regionala beredningen) som presenteras i denna rapport. Utvecklingshelheterna har bestått av separata projekt som har haft ett nära samarbete sinsemellan för att uppnå gemensamma mål.

Syftet med projekten för den regionala beredningen var att bereda gemensamma forsknings- och utvecklingsprojekt för riksomfattande utveckling och utnyttjande för räddningsväsendet. Projekten skulle främja målen för reformen.

Projekten genomfördes som så kallade gemensamma utvecklingsprojekt tillsammans med räddningsverken. Inrikesministeriets räddningsavdelning begärde projektförslag om gemensam utveckling och/eller forskning av samarbetsnatur från alla regionala räddningsväsenden. Projekten genomfördes av räddningsverket eller av ett konsortium som består av flera räddningsverk och eventuellt regionförvaltningsverket, Räddningsinstitutet eller någon organisation inom räddningssektorn. Inrikesministeriets räddningsavdelning ansvarade för att styra projektet och var också beställare.

Nyckelord

inre säkerhet, räddningsväsendet, välfärdsområdesreformen, forskning och utveckling, regional beredning, framtidens räddningsväsende 2023, befolkningsskydd, materialhantering, CBRNE, kvalitetsledning, egenkontroll, förebyggande av olyckor, multiprofessionella enheter, lednings- och lägescentral, terrängbränder, host nation support, UAS, ATT-modellen, frivilliga resurser, räddningsväsendets samlade tjänster

---

ISBN PDF	978-952-324-565-5	ISSN PDF	2490-077X
Ärendenummer	VN/6180/2021	Projektnummer	-

URN-adress <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-565-5>

Future of Rescue Services 2023

Summary report on regional preparation joint research and development projects

---

Publications of the Ministry of the Interior 2022:17	Subject	Internal security
Publisher	Ministry of the Interior	

Editor(s)	Teija Mankkinen, Jari Soininen and Teija Virtanen	
Language	Finnish	Pages 51

Abstract

The organisation of rescue services will be transferred to the wellbeing services counties and the City of Helsinki at the beginning of 2023 as part of the reform of the rescue services and health and social services. The preparation of the reform has been supported both by the administrative reform project and by development projects in line with the objectives. The two most important development projects have been the Capacity of and Planning Criteria for Rescue Services and Civil Emergency Preparedness project (2020–2021) and the Regional Preparation Joint Research and Development project package presented in this report (hereinafter 'regional preparation projects'). The development packages have consisted of separate projects, which have cooperated closely with each other in order to achieve common goals.

The aim of the regional preparation projects was to prepare joint research and development projects for the national development and utilisation of rescue services, which would contribute to the objectives set for the reform.

The projects were carried out as so-called co-creation projects with rescue departments. The Ministry of the Interior Department for Rescue Services requested project proposals from all rescue services in the regions for co-creation and/or collaborative research. The project was implemented by a rescue department or a consortium of several rescue departments, which may also include the Regional State Administrative Agency, Emergency Services Academy Finland or an organisation operating in the rescue services sector. The project was directed by the Ministry of the Interior Department for Rescue Services, which also acted as the client.

Keywords internal security, rescue services, wellbeing services county reform, research and development, regional preparation, future rescue services 2023, civil defence, materials management, CBRNE, quality management, own check, accident and incident prevention, multi-professional units, command and situation centre, wildfires, host nation support, UAS, ATT model, volunteer resources, service portfolio for rescue services

---

ISBN PDF	978-952-324-565-5	ISSN PDF	2490-077X
Reference number	VN/6180/2021	Project number	-

URN address <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-565-5>

Sisältö

Lukijalle	9
1 Johdanto	10
2 Hankkeiden toteutus	12
2.1 Hankkeiden ohjaus	13
2.2 Viestintä ja yhteistyö	14
3 Tulevaisuuden pelastustoimi 2023 – ensimmäinen hakukierros	16
3.1 Hankehaun teemojen valinta.....	16
3.1.1 Teema 1: Väestönsuojelun toimintamalli	17
3.1.2 Teema 2: Pelastustoimen kriittisen materiaalsen varautumisen ja huoltovarmuuden tietokokonaisuus	17
3.1.3 Teema 3: Pelastuslaitoksen riskianalyysin kehittäminen sotilaallisen voimankäytön tilanteissa	18
3.1.4 Teema 4: Pelastustoiminnan ja/tai onnettomuuksien ehkäisyn vaikuttavuusarviointi ja laadunhallinta	19
3.1.5 Teema 5: Suorituskykyvaatimusten ja suorituskykyjen määrittely pelastustoiminnassa pelastuslaitoksilla	19
3.1.6 Teema 6: Tilanne- ja johtokeskusten valtakunnallinen järjestelmä	20
3.1.7 Teema 7: Valtakunnallisesti koottavien erityisresurssien muodostaminen ja kansainvälisen avun vastaanottamisen järjestelyt (Host Nation Support)	21
3.1.8 Teema 8: Pelastustoimen tulevaisuuden suorituskyvyt	22
3.1.9 Teema 9: Osaamisen kehittämiseen liittyvät yhteiskehittämis- ja tutkimushankkeet.....	22
3.1.9.1 Miehittämättömien ilma-alusten (UAS) koulutuksen ja tilastoinnin valtakunnallinen kehittäminen pelastustoimeen	23
3.1.9.2 Pelastustoimen kansallisen CBRNE-koulutusmateriaalien ja koulutuksen toteuttaminen	23
3.1.9.3 Pelastuslaitosten valtakunnallinen koulutusjärjestelmä alushenkilöstölle	24
3.2 Rahoitettavien hankkeiden valinta.....	24
4 Pelastuslaitosten toimintaa ja palveluita koskevien kuvausten laatiminen ja ohjaus (Teema 10) – toinen hakukierros	27
4.1 Hankehaun teeman kuvaus	27
4.2 Rahoitettavien hankkeiden valinta.....	28
5 Hanketiivistelmät	30
5.1 Väestönsuojelun toimintamalli (1.2)	30
5.2 Pelastustoimen kansallisen materiaalihallinnan tietojärjestelmän esiselvitys (2.1)	31
5.3 Pelastustoimen kansallisen CBRNE-koulutusmateriaalin selvitys ja oppimateriaalin tuottaminen (2.2)	32

5.4	HIKLU-alueen laadunhallinta ja omavalvonta -projekti (4.1).....	33
5.5	Asiakas keskiöön – onnettomuuksien ehkäisyn vaikuttavuusmittareiden kehittämishanke (4.2).....	34
5.6	Moniammatilliset yksiköt hyvinvointialueella (5.1).....	34
5.7	Alueellisen tilanne- ja johtokeskustoiminnan kehittäminen (Itä-Suomi) (6.1)	35
5.8	Valtakunnallisten johto- ja tilannekeskusten toimintojen yhtenäistäminen (6.2) sekä Alueellisen tilanne- ja johtokeskustoiminnan kehittäminen (Pirkanmaa) (6.3)	36
5.9	Maastopalojen maasammutustoiminnan erityisresurssin muodostaminen pelastustoimessa (7.1).....	36
5.10	Host Nation Support – Kansallisen koulutuskokonaisuuden ja oppimateriaalin kehittäminen (7.2).....	37
5.11	Pelastuslaitosten valtakunnallisen koneenhoitajien koulutusjärjestelmän suunnittelu ja käyttöönotto (9.1).....	38
5.12	Miehittämättömien ilma-alusten (UAS) koulutuksen ja tilastoinnin valtakunnallinen kehittäminen pelastustoimeen (9.2).....	39
5.13	Pelastustoimen yhteinen tietopankki -esiselvitys (10.1).....	39
5.14	ATT-mallin käyttöönotto ja vapaaehtoisresurssien suorituskyvyn määrittäminen (10.2).....	40
5.15	Vaara- ja uhkatilanteisiin varautuminen pelastuslaitoksissa – yhtenäisen toiminta- ja koulutusmallin kehittäminen pelastuslaitosten henkilöstölle (10.3)...	41
5.16	Pelastustoimen palvelutuotannon tehokkaan ohjaus- ja hallintamallin määrittäminen (10.4).....	42
5.17	HIKLU-alueen yhteistoiminnan kehittäminen (10.6)	42
5.18	Pelastustoimen palvelukokonaisuuksien kuvaaminen (10.7)	43
6	Yhteenveto	45

Liitteet

(liitteet on tallennettu omina tiedostoinaan osoitteeseen: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-565-5>)

Liite 1.	Väestönsuojelun toimintamalli	47
Liite 2.	Pelastustoimen materiaallinen tietojärjestelmä Esiselvityksen loppuraportti	47
Liite 3.	CBRNE-valmiutta ensivasteen toimijoille Pelastustoimen kansallinen CBRNE-koulutusmateriaalien selvitys ja oppimateriaalien tuottaminen -hankkeen loppuraportti.....	47
Liite 4.	HIKLU-alueen laadunhallinta ja omavalvonta Omavalvonnasta systemaattisuutta ja tukea palvelujen kehittämiseen.....	47
Liite 4a.	HIKLU-alueen laadunhallinta ja omavalvonta -hankkeen tietovirta-analyysi.	47
Liite 5.	Asiakas keskiöön -hanke Loppuraportti	47
Liite 6.	Moniammatilliset yksiköt hyvinvointialueella -hanke Loppuraportti	48

Liite 6a.	Tyytyväisyystutkimus Tiivistetty tutkimusraportti	48
Liite 6b.	Moniammatillisten työpajojen yhteenveto Moniammatilliset yksiköt hyvinvointialueella -hanke	48
Liite 7.	Pelastustoimen uudistusta tukeva alueellisen valmistelun yhteistutkimus- ja kehittämishanke Alueellisen tilanne- ja johtokeskustoiminnan kehittäminen (Itä-Suomi).....	48
Liite 7a.	Alueellisen tilannekeskuksen suorituskykyvaatimukset Pelastustoimen uudistusta tukeva alueellisen valmistelun yhteistutkimus- ja kehittämishanke – Alueellisen tilanne- ja johtokeskustoiminnan kehittäminen (Itä-Suomi).....	48
Liite 8.	Tilanne- ja johtokeskustoiminnan kehittäminen sekä yhteensovittaminen Valtakunnallinen pelastustoimen johtokeskus sekä alueelliset tilanne- ja johtokeskukset	49
Liite 9.	Maastopalojen maasammutustoiminnan konseptin muodostaminen pelastustoimessa	49
Liite 9a.	Maastopalojen maasammutustoiminnan konseptin muodostaminen pelastustoimessa Laaja raportti	49
Liite 10.	Host Nation Support Kansallisen koulutuskokonaisuuden ja oppimateriaalin kehittäminen	49
Liite 11.	Pelastuslaitosten valtakunnallinen koulutusjärjestelmä alushenkilöstölle Pelastustoimen koneenhoitajan koulutusjärjestelmä	49
Liite 12.	Miehittämättömien ilma-alusten koulutuksen ja tilastoinnin valtakunnallinen kehittäminen pelastustoimeen UAS-hanke.....	50
Liite 13.	Pelastustoimen yhteinen tietopankki Esiselvitys	50
Liite 13a.	Tietopankin sisällön määrittely Pelastustoimen yhteinen Tietopankki -esiselvitys	50
Liite 14.	Alueellisen turvallisuuden mittarit (ATT) pelastustoimessa ja vapaaehtoisten suorituskyky	50
Liite 15.	Vaara- ja uhkatilanteisiin varautuminen pelastuslaitoksissa.....	50
Liite 16.	Pelastustoimen palvelutuotannon tehokkaan ohjaus- ja hallintamallin määrittely	50
Liite 16a.	Pelastustoimen palvelutuotannon tehokkaan ohjaus- ja hallintamallin määrittely Laaja versio.....	51
Liite 17.	HIKLU-alueen yhteistoiminnan kehittäminen	51
Liite 18.	Pelastustoimen palvelukokonaisuuksien kuvaaminen Hankkeen loppuraportti.....	51

LUKIJALLE

Sisäministeriölle osoitettiin hallitusohjelman mukaiseen pelastustoimen uudistamisen johto-, ohjaus- ja koordinaatiotehtäviin erillismääräraha, jolla on toteutettu yhteensä 19 pelastustoimen alueellisen valmistelun yhteistutkimus- ja kehittämishanketta vuoden 2021 aikana.

Hankkeiden tavoitteena on ollut saada aikaan pelastustoimen valtakunnalliseen kehittämiseen sisäministeriölle ja alueiden pelastustointa toteuttaville tahoille yhteisiä tutkimus- ja kehittämishankkeita, jotka edistävät pelastustoimen uudistukselle asetettuja tavoitteita ja tuottavat perustoiminnan kehittämiseksi selvää lisäarvoa. Hankkeiden avulla on haluttu lisätä systemaattista tiedontuotantoa sekä vahvistaa uusien menettelyiden, menetelmien tai sovellusten käyttöönottoa.

Hankkeissa työskennellyt henkilöstö on tehnyt työtä kovassa aikapaineessa hyvinvointialueuudistuksen valmistelun ohessa. Hankkeiden onnistumisesta kuuluukin suuri kiitos hankehenkilöstöille, joka on tehnyt työtä suurella asiantuntemuksella ja sydämellä. Suuri kiitos kuuluu myös sisäministeriön pelastusosaston asiantuntijoille, jotka ovat oman työnsä ohella ohjanneet hankkeita innostuneesti ja paneutuneesti.

Tässä yhteenvetoraportissa on kuvattu alueellisten yhteistutkimus- ja kehittämishankkeiden tausta ja toteutus. Mukaan on liitetty myös tiivistelmät jokaisesta hankkeesta tulokseen. Lisäksi jokaisesta hankkeesta on laadittu noin 20 sivun raportti, jotka ovat tämän yhteenvetoraportin liitteinä (liite 1, liite 2 jne.). Osassa hankkeista tuotettiin aineistoja, jotka ovat luettavissa kyseisen hanketiivistelmän erillisestä liitteestä (liite 1a, liite 2b jne.). Tällä julkaisutavalla halutaan varmistaa, että kaikki hankkeissa tuotettu aineisto löytyy yhdestä paikasta ja on kaikkien käytettävissä myös hankkeen päättymisen jälkeen (pl. turvaluokiteltu aineisto).

1 Johdanto

Pelastustoimen järjestäminen siirtyy vuoden 2023 alussa osana pelastustoimen ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin vastuulle. Uudistuksen valmistelua on tuettu hallintouudistushankkeella, jonka tavoitteena on ollut varmistaa pelastustoimen järjestämistehtävien hallittu siirto muodostuville hyvinvointialueille sekä tarjota alueille hallintomuutoksen toimeenpanossa tarvittavaa tukea niiden tarpeiden mukaisesti.

Uudistusta on tuettu myös sen tavoitteita tukevilla kehittämishankkeilla. Kaksi keskeisintä kehittämishankekokonaisuutta ovat olleet Pelastustoimen ja siviilivalmiuden suorituskyky ja suunnitteluperusteet -hanke (2020–2021) sekä Alueellisen valmistelun yhteis-tutkimus- ja kehittämishanke -kokonaisuus (jatkossa alueellisen valmistelun hankkeet). Kehittämiskokonaisuudet ovat muodostuneet erillisistä hankkeista, jotka ovat tehneet tiivistä yhteistyötä keskenään yhteisten sisällöllisten kehittämistavoitteiden saavuttamiseksi. Tässä raportissa raportoidaan alueellisen valmistelun hankkeiden tulokset.

Alueellisen valmistelun hankkeiden tavoitteena oli valmistella pelastustoimelle valtakunnalliseen kehittämiseen ja hyödyntämiseen yhteisiä tutkimus- ja kehittämishankkeita, jotka edistäisivät uudistukselle asetettuja tavoitteita.

Hankkeiden tavoitteena oli edesauttaa hyvinvointialuilla tapahtuvaa uudistustyötä sekä tuottaa kehittämistoimenpiteitä hyvinvointialueen sisäiseen kehittämiseen ja uusien toimintamallien rakentamiseen. Hankkeiden avulla haluttiin lisätä systemaattista tiedontuotantoa sekä vahvistaa uusien menettelyiden, menetelmien tai sovellusten käyttöönottoa valtakunnallisesti ja alueellisesti.

Hankkeiden teemat perustuvat pelastustoimen uudistamisen tavoitteisiin sekä pelastustoimen uudistushankkeen (2015–2019) työryhmien loppuraporteissa esittämiin kehittämissuunnitelmiin. Lisäksi pelastuslaitoksille ja pelastuslaitosten kumppanuuksille toteutettiin syyskuussa 2020 kysely, jolla pyydettiin hankehaun valmistelun tueksi esityksiä hanketeemoiksi.

Hankkeet päädyttiin toteuttamaan niin sanottuina yhteiskehittämishankkeina pelastuslaitosten kanssa. Sisäministeriön pelastusosasto pyysi hanke-esityksiä kaikilta alueiden pelastustoimilta yhteiskehittämisestä ja/tai yhteistyöluontoisesta tutkimuksesta, jossa

hankkeen tulosten/tuotoksen käyttöoikeus olisi sisäministeriöllä. Hankkeen toteutuksesta vastasi pelastuslaitos tai useammasta pelastuslaitoksesta muodostuva konsortio, johon saattoivat kuulua myös Aluehallintovirasto, Pelastusopisto tai pelastustoimen sektorilla toimiva järjestö. Hankkeen ohjauksesta vastasi sisäministeriön pelastusosasto, joka toimi myös tilaajana. Hankehakuun ei sovellettu hankintalakia, vaan se toteutettiin hankintalain ulkopuolisena hankehakuna.

Alueellisen valmistelun hankkeiden suunnittelu toteutettiin syksyllä 2019, ja ensimmäisen hakukierroksen hankkeet aloittivat toimintansa vuoden 2020 alussa. Lähes samanaikaisesti hankkeiden kanssa Suomessa puhkesi koronapandemia, joka on monin tavoin haastanut hankkeiden toteutusta. Melkein kaikki yhteiset kokoukset ja hankkeiden esittelytilaisuudet on jouduttu pitämään etäyhteyksien välityksellä.

Tässä yhteenvetoraportissa kuvataan hanketeemojen valintaprosessi, teemahakujen toteuttaminen, hankkeiden ohjaukset ja viestintä (luku 2). Luku kolme sisältää lyhyet tiivistelmät jokaisesta hankkeesta. Laajemmat tiivistelmät jokaisesta hankkeesta ovat tämän yhteenvetoraportin liitteinä.

2 Hankkeiden toteutus

Alueellisen valmistelun hankkeet toteutettiin valtiovarainministeriön pelastustoimen uudistukseen osoittamalla erillismäärärahalla, joka oli käytettävissä hallitusohjelman mukaisiin pelastustoimen uudistamisen johto-, ohjaus- ja koordinaatiotehtäviin vuoden 2021 loppuun mennessä. Lisäksi määrärahaa voitiin käyttää tietojärjestelmien yhteensovittamiseen, valtakunnalliseen ICT-valmisteluun ja muuhun pelastustoimen kehittämiseen. Alueellisen valmistelun hankkeisiin osoitettu rahoitus oli kaikkiaan noin 4,4 miljoonaa euroa.

Pelastustoimen uudistukselle osoitettu rahoituksen käyttöaika (vuoden 2021 loppuun) määritteli hankkeiden toteutusaikataulun, joka tiedostettiin jo valmisteluvaiheessa tiukaksi. Hankkeen projektoinnille eli yhteistyökumppaneiden löytämiselle ja yhteisten tavoitteiden tunnistamiselle sekä hankesuunnitelman laatimiselle tuli jättää kohtuullinen valmistelu-aika. Samanaikaisesti pelastuslaitokset valmistautuivat omalta osaltaan hyvinvointialueuudistuksen toimeenpanoon, joten laitosten mahdollisuudet osoittaa resursseja hankkeisiin olivat erittäin niukat. Haasteelliseksi tilanteen teki myös se, että ulkopuolisten rekrytointien hallinnolliset prosessit turvallisuusselvityksineen veivät aikaa ja lisäsivät aikataulupainetta. Lisäksi rekrytoitavilla olisi tullut jo lähtökohtaisesti olla hyvät perustiedot pelastustoimesta, jotta hankkeet kyettäisiin toteuttamaan asetetussa aikataulussa.

Tarve kehittämistoimenpiteille oli kuitenkin ilmeinen. Tästä syystä hankkeiden toteutukseen haettiin sisäministeriössä tarkoituksenmukaisinta toimintamallia, joka mahdollistaisi hankkeiden nopean käynnistymisen sekä olisi mahdollisimman tehokas ja hallinnollisesti kevyt.

Hankehakuja toteutettiin kaksi. Ensimmäinen, ”Tulevaisuuden pelastustoimi 2023, Pelastustoimen alueellisen valmistelun yhteistutkimus- ja kehittämishankkeiden haku” (SMDro 2020–2005), toteutettiin 9.10.–9.11.2020 ja toinen, ”Teema 10, Uusintahaku / Alueellisen valmistelun yhteistutkimus- ja kehittämishankkeet 2021 / alueellisen kehittämistyön tuki pelastuslaitoksille”, 27.1.–12.2.2021.

Ensimmäisellä hakukierroksella sisäministeriö myönsi määrärahaa kymmenelle hankkeelle ja toisella hakukierroksella kuudelle hankkeelle. Lisäksi määrärahaa myönnettiin pelastusosastolle kahteen Pelastusopiston toteuttamaan hankkeeseen (”Miehittämättömien

ilma-alusten [UAS] koulutuksen ja tilastoinnin valtakunnallinen kehittäminen pelastustoi-
meen” sekä ”Pelastustoimen kansallinen CBRNE-koulutusmateriaalien selvitys ja oppima-
teriaalin tuottaminen”) ja yhteen sisäministeriön pelastusosaston toteuttamaan hankkee-
seen (”Pelastustoimen kansallisen materiaalihallinnan tietojärjestelmän esiselvitys”). Toi-
nen hakukierros kohdistettiin uuteen hanketeemaan (Teema 10), jonka puitteissa mahdol-
listettiin tuki alueelliselle kehittämistyölle pelastuslaitoksissa. Yhteensä toteutettiin 19 alu-
eellisen valmistelun hanketta.

Tämän yhteenvetoraportin luvussa kolme kuvataan hankehakujen teemat ja toteutus,
hankkeiden valinta sekä hankkeiden ohjaus ja viestintä.

2.1 Hankkeiden ohjaus

Alueellisten hankkeiden johtoryhmänä toimi sisäministeriön pelastusosaston johto-
ryhmä. Jokaisella hankkeella oli myös oma ohjausryhmänsä, jonka työhön pelastusosaston
substanssiasiantuntija osallistui.

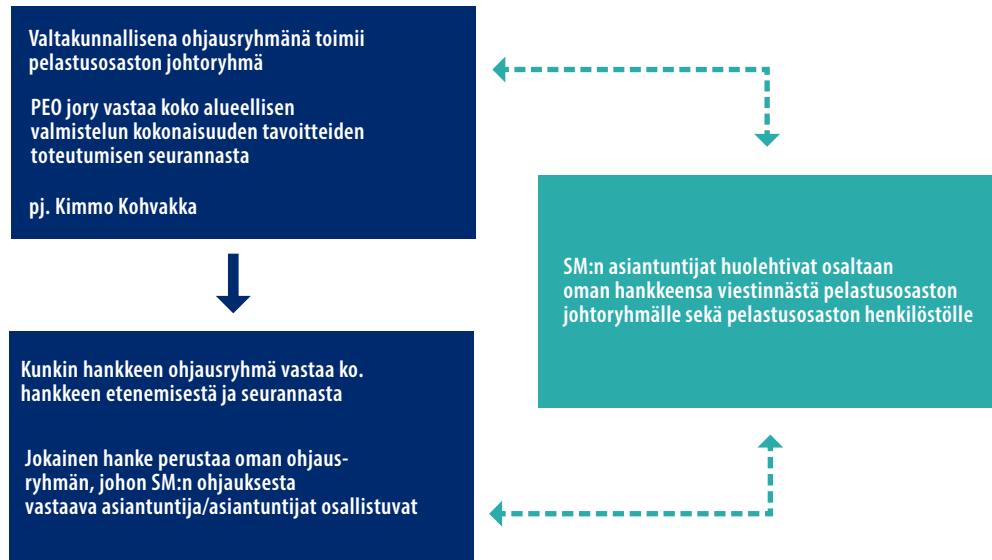
Sisäministeriön pelastusosasto vastasi hankkeiden ohjauksesta ja hallinnosta. Jokaiselle
hankkeelle valittiin osastolta niin sanottu substanssiohjaaja (tai kaksi ohjaajaa), joka osal-
listui hankkeiden ohjausryhmien työskentelyyn. Muut ohjausvastuut jakautuivat seuraavasti:
neuvotteleva virkamies Tiina Snellman vastasi hankkeiden hallinnosta yhteistyössä
suunnittelija Teija Virtasen kanssa, erityisasiantuntija Jaana Määttä vastasi rahoitukseen
liittyvistä kysymyksistä ja erityisasiantuntija Teija Mankkinen sekä erityisasiantuntija Jari
Soininen vastasivat hankkeiden sisällöllisestä kehittämisestä yhteistyössä substanssiasian-
tuntijoiden kanssa.

Substanssiohjaajina hankkeissa toimivat pelastusylitarkastajat Jari Lepistö ja Rami Ruuska
sekä erityisasiantuntijat Niki Haake, Mikko Hiltunen, Marko Hottinen, Tommi Luhtaniemi,
Alpo Nikula, Olli Ryhänen, Jari Soininen ja Teemu Veneskari.

Substanssiohjaajat ja muut ohjauksesta vastanneet henkilöt muodostivat alueellisten
hankkeiden koordinaatioryhmän, joka kokoontui joka toinen viikko käymään läpi hankkei-
den etenemiseen liittyviä tai hankkeissa esiin nousseita, osaston kantaa edellyttäviä kysy-
myksiä. Lisäksi ryhmän tarkoituksena oli välittää tietoa eri alueellisissa hankkeissa tehtä-
västä työstä substanssiasiantuntijoiden keskuudessa sekä huolehtia, että hankkeissa esiin
nousseet kysymykset ja huolet ratkaistiin yhdenmukaisesti.

Kuvassa 1 on esitetty hankkeen ohjausrakenne:

Kuva 1. Pelastustoimen alueellisen valmistelun yhteistutkimus- ja kehittämishankkeiden ohjausrakenne.

Ensimmäisen hakukierroksen hankkeet toimittivat väliraporttinsa 30.6.2021 mennessä ja Teema 10:n hakukierroksen hankkeet vastaavasti 15.9.2021 mennessä. Hankkeiden väliraportit hyväksyttiin pelastusosaston johtoryhmässä. Loppuraportit toimitettiin sisäministeriöön 3.12.2021 mennessä.

2.2 Viestintä ja yhteistyö

Viestinnän osalta linjattiin, että jokainen hanke vastaa omasta viestinnästään. Sisäministeriö vastasi valtakunnallisesta viestinnästä ja tuki hankkeiden viestintää tarvittaessa.

Sisäministeriö järjesti hankkeille kolme infotilaisuutta, joissa käytiin läpi yhteisiä käytäntöjä. Toukokuussa aloitettiin hankkeille suunnatut viikottaiset virtuaaliset aamukahvit, joilla hankehenkilöstö sai tuoda esille ajatuksiaan ja esittää kysymyksiä. Lisäksi sisäministeriö järjesti syksyllä kaksi webinaaria, joissa halukkailla hankkeilla oli mahdollisuus esittäytyä. Molemmissa webinaareissa esiteltiin kuusi hanketta, ja osallistujia oli yli 100.

Tavoitteena oli myös tuottaa alueellisen valmistelun hankkeiden ja Pelastustoimen ja siivilivalmiuden suorituskyky ja suunnitteluperusteet -hankkeen välille yhteinen ymmärrys molemmista hankekokonaisuuksista ja sitä kautta mahdollistaa tiiviimpi yhteistyö. Näiden

hankkeiden ensimmäinen yhteispalaveri järjestettiin maaliskuussa. Kesäkuussa toteutettiin työpaja, jossa etsittiin yhteisiä liittymäpintoja tarinallisin keinoin. Elokuussa hankkeille pidettiin toinen työpaja, jossa hankkeissa olevaa osaamista myytiin ja ostettiin Mural-alustalle luodulla virtuaalitorilla.

Syksyllä järjestettiin kaksi kaikille avointa webinaaria, joissa halukkaat hanketoimijat esittelivät tekemäänsä työtä. Loppuseminaari järjestettiin webinaarina yhteistyössä Pelastustoimen ja siivilivalmiuden suorituskyky ja suunnitteluperusteet -hankkeen kanssa joulukuussa. Moni hanke järjesti myös omia loppuseminaarejaan.

Raportoinnin tukena käytettiin sisäisen turvallisuuden portaali TUOVla sekä Digi- ja väestötietoviraston Hankesalkku-palvelua.

3 Tulevaisuuden pelastustoimi 2023 – ensimmäinen hakukierros

3.1 Hankehaun teemojen valinta

Alueellisen valmistelun hanketeemojen valinta perustui pelastustoimen uudistuksen tavoitteisiin.

Pelastustoimen uudistuksen tavoitteet ovat:

- Parantaa ihmisten ja yhteisöjen turvallisuutta ja yhdenvertaista kohtelua.
- Varmistaa pelastustoimen suorituskyky ja voimavarat.
- Vahvistaa pelastustoimen järjestelmän kykyä toimia valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti tehokkaasti.
- Kehittää palvelujen yhdenmukaisuutta ja laatua sekä tehostaa kustannusvaikuttavuutta.
- Mahdollistaa valtakunnallisesti yhtenäisen järjestelmän toiminta häiriötilanteissa, suuronnettomuuksissa ja poikkeusoloissa.
- Varmistaa pelastustoimen palvelut harva-alueilla ja voimakkaasti kasvavissa keskuksissa.
- Varmistaa, että hyvinvointialueiden pelastuslaitoksilla on mahdollisuus tuottaa ensihoitopalveluja koko maassa.
- Varmistaa, että pelastustoimen johtaminen, ohjaus ja valvonta perustuvat systemaattiseen tutkimus-, kehittämis- ja arviointitoimintaan.

Lisäksi hanketeemojen valintaan vaikuttivat vuosina 2015–2019 toteutetussa Pelastustoimen uudistushankkeessa tunnistetut lähes sata kehittämistavoitetta. Myös samanaikaisesti valmistellun Pelastustoimen ja siviilivalmiuden suorituskyky ja suunnittelu-perusteet -hankkeen teemat ja tavoitteet vaikuttivat hanketeemojen valintaan. Neljäs hanketeemojen valintaan vaikuttanut tekijä oli syyskuussa 2020 pelastuslaitoksille lähetetty pyyntö, jolla niiltä pyydettiin esityksiä hanketeemoiksi.

Ensimmäisen hankehaun (9.10.–9.11.2020) yhdeksän teemaa on kuvattu alaluvuissa 3.1.1.–3.1.9. Alaluvut sisältävät taustan, teema- ja tavoitekuvauksen sekä ne kysymykset, joihin teemalla on haettu vastausta.

3.1.1 Teema 1: Väestönsuojelun toimintamalli

Aluehallintovirastojen vuonna 2017 tekemän väestönsuojeluselvityksen perusteella pelastuslaitosten väestönsuojelun järjestelyt ja suunnitelmat vaihtelevat alueittain huomattavasti. Pelastustoimen vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien valtakunnallista tilaa on vaikea hahmottaa vaihtelevien järjestelyjen ja erilaisten suunnitelmien vuoksi. Suunnitelmien ja järjestelyjen yhdenmukaistaminen on edellytys valtakunnallisen suorituskyvyn kehittämiseksi. Tuotetun tiedon ja määrittelyjen siirtyminen eri toimijoiden käytännöiksi edellyttää eri toimijoiden välistä tiedonvaihtoa ja yhteistyötä, jolla sovitaan kehittämistä vaativien asioiden toteutuksesta.

Hankkeen tavoitteena oli tuottaa ratkaisu joko koko teemaan yksi tai vaihtoehtoisesti yhteen tai useampaan seuraavista kysymyksistä:

- Miten pelastustoimen vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien suunnitteluun ja toteutukseen liittyviä käytännön järjestelyjä tulisi yhdenmukaistaa?
- Miten pelastustoimen vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien yhteistoininnan suunnittelua tulisi kehittää ja yhdenmukaistaa?
- Miten normatiivisen väestönsuojelun ohjausta tulisi kehittää?
- Mitä tietojärjestelmämäärittelyjä vaaditaan pelastustoimen vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien suunnitteluun ja suorittamiseen?
- Miten pelastustoimen vastuulla olevaa ja väestönsuojelutehtäviin liittyvää kansalaisille suunnattua viestintää tulisi kehittää?

3.1.2 Teema 2: Pelastustoimen kriittisen materiaalsen varautumisen ja huoltovarmuuden tietokokonaisuus

Henkilöstön ja organisaation käyttämä materiaali muodostaa merkittävän osa-alueen pelastustoimen suorituskyvyn toteutumisessa. Vuonna 2019 pelastustoimelle laadittiin materiaalsen varautumisen ja huoltovarmuuden esiselvitys, jossa tunnistettiin materiaalsen tietojohdamisen puutteet sekä kansallisen yhtenäisen järjestelmän tarve. Hankkeen tarkoituksena on ollut rakentaa pelastustoimen kriittisen materiaalsen varautumisen tietokokonaisuus. Tietokokonaisuudella tuetaan ja kehitetään pelastustoimen kansallista materiaalista varautumista, jatkuvuudenhallintaa sekä kollektiivisen kapasiteetin kokonaisvaltaista kehittämistä. Se luo pohjaa yhdenmukaisille toimintatavoille ja tietojohdamiselle.

Lisäksi hankkeella tuetaan öljyvahinkojen torjuntavalmiuden kehittämistä materiaalisen varautumisen näkökulmasta.

Hankkeen tavoitteena oli tuottaa ratkaisu joko koko teemaan kaksi tai vaihtoehtoisesti yhteen tai useampaan seuraavista kysymyksistä:

- Mitä pelastustoimen kriittinen materiaallinen varautuminen pitää sisällään?
- Millainen on pelastustoimen kriittisen materiaalisen varautumisen tietokokonaisuuden rakenne?
- Miten varmistetaan kansallisen, alueellisen ja paikallisen tason kriittisen materiaalisen varautumisen yhteensopivuus?
- Millainen on pelastustoimen materiaallinen kriittisyysluokittelujärjestelmä?

3.1.3 Teema 3: Pelastuslaitoksen riskianalyysin kehittäminen sotilaallisen voimankäytön tilanteissa

Poikkeusolojen riskianalyysiä sotilaallisen voimankäytön tilanteisiin valmisteltiin aiemmassa Pelastustoimen uudistushankkeessa poikkeusolojen riskianalyysiryhmässä. Jatkona uudistushankkeen työlle sisäministeriö asetti 10.5.2019 hankkeen, jossa keuhkeittiin pelastustoimen poikkeusolojen riskianalyysiä kahdessa pelastuslaitoksessa sekä viimeisteltiin analyysimallia valtakunnalliseen käyttöön. Hankkeessa tarkasteltiin sotilaallisen voimankäytön tilanteita sekä tuotettiin riskianalyysin sisältömalleja. Laadittujen materiaalien ja prosessin käyttöönoton tueksi pelastuslaitoksissa tarvitaan vakioituja toimintamalleja, toimeenpanoon liittyvää tukea sekä viestintää. Lisäksi tulee selvittää ja laatia toimintamalleja, joissa riskianalyysissa tunnistettuihin uhkiin/vaikutuksiin laaditaan suorituskykyvaatimukset, sekä tunnistaa kriittisten resurssien tarve. Hankkeen tulokset tukevat pelastuslain uudistamista sekä mahdollisesti annettavien ohjeiden valmistelua.

Hankkeen tavoitteena oli tuottaa ratkaisu joko koko teemaan kolme tai vaihtoehtoisesti yhteen tai useampaan seuraavista kysymyksistä:

- Millainen toimintamalli sotilaallisiin uhkatilanteisiin liittyvän riskianalyysin perusteella voidaan kehittää poikkeusoloissa tarvittavien suorituskykyjen ja kriittisten resurssien tunnistamisen määrittelemiseksi?
- Mitkä ovat toimintamallien vaatimukset?
- Miten ja millä tasolla analyysityö, suorituskykyarviointi ja resurssimääritelmät saadaan vietyä palvelutasopäätökseen ja käytäntöön?

3.1.4 Teema 4: Pelastustoiminnan ja/tai onnettomuuksien ehkäisyn vaikuttavuusarviointi ja laadunhallinta

Pelastustoimessa tulee jatkossa kyetä todentamaan ja arvioimaan palveluiden vaikuttavuutta osana suorituskykyvaatimusten ja suorituskykyjen analyysiprosessia. Tämä edellyttää paitsi yhteisen tietoperustan rakentamista, myös yhdenmukaisia keinoja ja tapoja mitata toimintaa sekä sen vaikutuksia nykyisen suoriteperustaisen arviointikäytännön rinnalla. Hankkeen tavoitteena on ollut tuottaa tutkimus- ja arviointitietoa sekä menetelmiä pelastustoiminnan ja/tai onnettomuuksien ehkäisyn vaikuttavuusarvioinnin kehittämiseksi. Hankkeen aikana tuotettua arviointimallia ja tietoa on pilotoitava käytännössä. Kehitettävien ratkaisujen, mittareiden ja mallien painopiste on vaikutusten ennakoinnissa. Hanke tukee osaltaan pelastustoimen omavalvontamallin kehittämistyötä pelastuslaitoksissa sekä onnettomuuksien ehkäisyn toimenpideohjelman toimeenpanoa.

Hankkeen tavoitteena oli tuottaa ratkaisu joko koko teemaan neljä tai vaihtoehtoisesti yhteen tai useampaan seuraavista kysymyksistä:

- Miten eri menetelmillä tuotettu tieto pelastustoiminnan ja/tai onnettomuuksien ehkäisyn vaikuttavuudesta eroaa toisistaan?
- Mitkä tekijät on otettava huomioon arvioitaessa pelastustoiminnan ja/tai onnettomuuksien ehkäisyn vaikuttavuutta?
- Millaisilla mittareilla pelastustoiminnan ja/tai onnettomuuksien ehkäisyn vaikuttavuutta voidaan luotettavimmin ja tehokkaimmin arvioida ja ennakoida?
- Miten suunnitteluperusteita tulisi yhtenäistää?
- Mitä käytännön kokemuksia mallin soveltamisesta saatiin pilottikokeilussa?

3.1.5 Teema 5: Suorituskykyvaatimusten ja suorituskykyjen määrittely pelastustoiminnassa pelastuslaitoksilla

Hankkeen tarkoituksena oli tuottaa yhdenmukainen määrittelytieto pelastuslaitoksen tai pelastuslaitosten pelastustoiminnan suorituskykyvaatimuksista sekä arvio laitosten pelastustoiminnan suorituskyvyistä. Tieto täydentää Pelastustoimen ja siviilivalmiuden suorituskyky ja suunnitteluperusteet -hankkeessa tuotettua tietoa, jolla määritellään pelastustoiminnan valtakunnalliset suorituskykyvaatimukset, suorituskyvyt ja niiden mahdolliset poikkeamat. Pelastuslaitoksissa tehtävät suorituskykyvaatimusten ja suorituskykyjen määrittelyt liitetään osaksi kyseisessä hankkeessa tuotettua valtakunnallista määrittelytietoa. Suorituskykyjen ja -vaatimusten määrittely toteutetaan yhdenmukaisella mallilla, mikä mahdollistaa suorituskykyjen systemaattisen arvioinnin ja esimerkiksi laitosten välisen vertailun. Pelastustoiminnan suorituskykyvaatimuksia ja suorituskykyjä koskeva tieto luo osaltaan tietopohjaa pelastustoimen uudistukselle. Määrittelytyö tehdään jokaisessa pelastuslaitoksessa erikseen tai pelastuslaitosten yhteistyönä suorituskykyhankkeessa

käytetyn ja edelleen kehitetyn suorituskykyä koskevan määrittelymallin periaatteiden sekä siinä tunnistettujen tehtävien mukaisesti.

Hankkeen tavoitteena oli tuottaa ratkaisu joko koko teemaan viisi tai vaihtoehtoisesti yhteen tai useampaan seuraavista kysymyksistä:

- Mitkä ovat pelastuslaitoksen (ja/tai pelastuslaitosten yhteistyönä toteutamat) pelastustoiminnan suorituskykyvaatimukset ja suorituskyky nykytilanteessa?
- Mikä on suorituskykyvaatimusten mukaisen palvelun tuottamismalli?
- Mikä on pelastustoimintaan osallistuvien yksiköiden suorituskykyvaatimusten malli?
- Mitkä ovat moniammatillisen yksikön (pelastus–ensihoito) suorituskykyvaatimukset?
- Mikä on öljyntorjunnan alueellisten ja paikallisten suorituskykyvaatimusten malli?
- Mitkä ovat alueen pelastustoimen pelastustoiminnan suorituskykyvaatimusten ja suorituskykyjen poikkeamat (gap-analyysi) nykytilassa?

3.1.6 Teema 6: Tilanne- ja johtokeskusten valtakunnallinen järjestelmä

Hallituksen esityksessä pelastustoimen järjestämislain 5 S:ksi mainitaan pelastustoimen tehtävien kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin. Lakiesityksen mukaan pelastustoimeen kuuluvia tehtäviä voidaan koota suurempiin kokonaisuuksiin yhden tai useamman sote-maakunnan järjestettäväksi. Yksi lakiehdotuksessa mainituista tehtäväkokonaisuuksista muodostuu valtakunnallisista ja alueellisista tilanne- ja johtokeskusjärjestelyistä ja muusta pelastustoiminnan johtamisen edellyttämästä erityisvalmiudesta. Valtakunnallinen ja alueellinen tilanne- ja johtokeskusvalmius on todettu sekä Pelastustoimen ja siviilivalmiuden suorituskyky ja suunnitteluperusteet -hankkeessa että sitä edeltäneessä Pelastustoimen uudistushankkeessa yhdeksi merkittävimmistä heikkouksista pelastustoimen tämänhetkisessä suorituskyvyssä. Ehdotuksessa pelastustoiminnan johtamisen suunnitteluperusteiden kehittämiseksi (SM 21/2018) ja sen jatkotyönä toteutetussa Tilannekeskus- ja johtokeskuspalveluiden suorituskykyvaatimukset (SM 2019:7) -raportissa on esitetty suorituskykyvaatimuksia ja perusteita tilanne- ja johtokeskustoiminnoille. Alueellinen HIKLU–JOKE-projekti Uudellamaalla on käynnistynyt Palosuojelurahaston tuella, ja se muodostaa johto- ja tilannekeskuspilotin yhdessä kehitteillä olevan ISTIKEn kanssa.

Valtakunnallisen ja alueellisen tilanne- ja johtokeskusjärjestelmän kehittäminen edellyttää aiemmissa raporteissa esitettyjen tilanne- ja johtokeskusten suorituskykyvaatimusten läpikäymistä. Tämä tarkoittaa esimerkiksi suorituskykyvaatimuksille määriteltäviä

yksityiskohtaisia järjestelmä- ja tietovaatimuksia niin henkilöstön, toimintatapojen kuin materiaalin osalta. Määrittelytyössä on huomioitava HIKLU–JOKE-projektissa ja ISTIKE-projektissa tehty työ, pelastustoimen ja siviilivalmiuden suorituskyky ja suunnittelu- perusteet -hankkeen valtakunnalliset suorituskykyvaatimukset sekä malli alueellisista suorituskykyvaatimuksista. Hankkeella on tiivis yhteys teemojen neljä ja viisi hankkeisiin. Syntyvän tiedon pohjalta voidaan laatia tarkemmat toimeenpanosuunnitelmat.

Hankkeen tavoitteena oli tuottaa ratkaisu joko koko teemaan kuusi tai vaihtoehtoisesti yhteen tai useampaan seuraavista kysymyksistä tai tavoitteista:

- Mitkä ovat valtakunnallisten tilanne- ja johtokeskusjärjestelyiden suorituskykyvaatimukset järjestelmien, henkilöstön, toimintatapojen ja materiaalin osalta?
- Mitkä ovat yhdenmukaiset alueelliset tilanne- ja johtokeskusjärjestelyiden suorituskykyvaatimukset järjestelmien, henkilöstön, toimintatapojen ja materiaalin osalta?
- Toimeenpano-/hankesuunnitelman laatiminen alueellisten tilanne- ja johtokeskusten toiminnan käynnistämiseksi.

3.1.7 Teema 7: Valtakunnallisesti koottavien erityisresurssien muodostaminen ja kansainvälisen avun vastaanottamisen järjestelyt (Host Nation Support)

Hanke toimeenpanee aiemman Pelastustoimen uudistushankkeen kansainvälinen pelastustoiminta -työryhmän sekä johtaminen ja suunnitteluperusteet -työryhmän esityksiä ja valmistelee mahdollisten järjestämislain nojalla koottavien tehtävien (mm. kansainvälisen pelastustoiminnan erityisvalmius) järjestämistä. Toimintamallin osana toteutetaan esitys niistä kansainvälisen toiminnan suorituskyvyistä ja kyvykkyyksistä, joita tulisi rakentaa pelastuslaitosten yhteistyönä. Esityksessä huomioidaan erityisesti ERSU-hankkeen tulokset, liittymäpinnat kansallisiin suorituskykyihin sekä meneillään olevien selvityshankkeiden ja uudistusten vaikutukset.

Hankkeen tavoitteena on ollut myös Kansainvälisen valmiuden ja avun vastaanottaminen -toimintamallin (isäntävaltion tukitoimet, HNS-toimintamalli) kehittäminen sekä valtakunnallisen koulutuskokonaisuuden toteuttaminen. Lisäksi tavoitteena on ollut tuottaa valtakunnallinen koulutusaineisto hyödyntämällä olemassa olevia (esim. Varsinais-Suomen HNS-hanke) menettelytapoja ohjeistus- ja menettelymallin laadinnassa. Esimerkiksi kansallisten sähköisten alustojen (kuten Koulumaali) avulla olisi mahdollista kouluttaa pelastustoimen henkilöstöä kustannustehokkaasti. Hankkeessa voitiin tuottaa muun muassa HNS-koulutusmateriaalia, sähköisiä kursseja sekä HNS-työpajoja.

Hankkeen tavoitteena oli tuottaa ratkaisu joko koko teemaan seitsemän tai vaihtoehtoisesti yhteen tai useampaan seuraavista kysymyksistä tai tavoitteista:

- Mitä yhteisiä ja konkreettisia suorituskykyjä ja kyvykkyyksiä tulisi kehittää pelastuslaitosten yhteistyönä, jotta kansallista valmiutta voidaan hyödyntää tehokkaasti myös kansainvälisen avun antamisessa ja vastaanottamisessa?
- Koulutusaineistojen ja -sisältöjen laatiminen.

3.1.8 Teema 8: Pelastustoimen tulevaisuuden suorituskyvyt

Pääministeri Marinin hallitusohjelman ja sisäministeriön kestävän kehityksen sitoumuksen mukaisesti pelastustoimen tulee omalta osaltaan panostaa toimialan hiilijalanjäljen pienentämiseen muun muassa kehittämällä mahdollisimman hiilineutraalia kalustoa tai uudistamalla toimintatapojaan. Hankekokonaisuuden tavoitteena on ollut vahvistaa pelastustoimen kestävän kehityksen mukaista toimintakulttuuria ja -tapoja. Pelastustoimessa tulevaisuuden kaluston ja toiminnan kehittäminen sekä uudistaminen tulee toteuttaa siten, ettei vaaranneta toiminnan luotettavuutta, joka on peruslähtökohtana koko pelastustoimen toiminnalle.

Hankkeen tavoitteena oli tuottaa ratkaisu joko koko teemaan kahdeksan tai vaihtoehtoisesti yhteen tai useampaan seuraavista tavoitteista:

- Kokeilla tai selvittää tulevaisuuden suorituskykyihin liittyvän kestävän kehityksen mukaisen kaluston käyttöönoton mahdollisuuksia ja reunaehtoja (sisältää myös kaluston elinkaarimallin)
- Kokeilla tai selvittää kestävän kehityksen mukaisten toimintatapojen käyttöönottoa.

3.1.9 Teema 9: Osaamisen kehittämiseen liittyvät yhteiskehittämisen- ja tutkimushankkeet

Koulutukseen ja osaamiseen liittyvät tietotarpeet sisältävät kolme osaamisen kehittämisen teemaa. Hankkeessa oli ajatuksena tuottaa ratkaisu koko teemaan yhdeksän tai vaihtoehtoisesti joko yhteen sen alateemoista (9.1, 9.2 tai 9.3) tai useampaan sen yksittäisistä tavoitteista. Pelastusopiston osallistumista hankkeiden suunnitteluun ja valmisteluun on pidetty tärkeänä.

3.1.9.1 Miehitämättömien ilma-alusten (UAS) koulutuksen ja tilastoinnin valtakunnallinen kehittäminen pelastustoimeen

Hankkeessa toteutettiin valtakunnallinen pelastustoimen miehitämättömien ilma-alusten koulutus- sekä tilastointijärjestelmä, joiden avulla tuotetaan voimaan tulevan Liikenne- ja viestintäministeriön määräyksen OPS M1-35 koulutus- ja tilastointivaatimusten mukainen kokonaisuus. Hanke toteutettiin viranomaisyhteistyössä, ja siinä hyödynnettiin olemassa olevia materiaaleja mahdollisimman laajasti.

Hankkeen tavoitteena oli tuottaa ratkaisu joko koko teemaan yhdeksän tai vaihtoehtoisesti yhteen tai useampaan seuraavista tuotoksista tai tavoitteista:

- Valtakunnallinen koulutusmateriaali OPS M1-35 kokonaisuudesta
- E-alustalle soveltuva UAS-kurssi
- Pelastuslaitosten UAS-valmistelun tukemiseen liittyvät työpajat
- Viranomaisten yhteistyössä määritellyt kurssiosakokonaisuudet valtion-ilmailun erityispiirteisiin
- Luonnos pelastustoimen UAS-toimintakäsikirjasta
- Osallistuminen sekä materiaalin ja asiantuntijuuden tuottaminen sisäministeriön Ilma-alusten käyttö pelastustoimen tehtävissä -ohjeen uudistamiseen.

3.1.9.2 Pelastustoimen kansallisen CBRNE-koulutusmateriaalien ja koulutuksen toteuttaminen

Hankkeessa tuotettiin valtakunnallinen CBRNE-koulutusmateriaalien ja -koulutuksen kokonaisuus. Hanke perustuu kansallisen CBRNE-komitean koulutusalatyöryhmän laatimaan CBRNE-osaamistarpeiden ja koulutusten kohderyhmien kartoitukseen sekä Koulutusten sisällön suunnittelu -raporttiin. Kyseisen raportin johtopäätösten mukaan CBRNE-varautuminen ja tilanneosaaminen vaihtelevat eri viranomaisilla ja tarvetta tietoisuuden lisäämiselle on kaikilla henkilöstötasoilla. Hankkeen tavoitteena onkin ollut tuottaa pelastustoimen sekä muiden viranomaisten yhteistyöllä yhteiskäyttöiset koulutuskokonaisuudet CBRNE-toiminnan tueksi.

Tuotettavat koulutussisällöt:

- valtakunnallinen koulutusmoduulikonaisuus CBRNE-toiminnasta (CBRNE-peruskurssi, CBRNE-jatkokurssi, johtaminen CBRNE-tilanteissa)
- sähköiselle oppimisalustalle tuotetut kurssikonaisuudet
- pelastuslaitosten CBRNE-kouluttajakoulutukseen liittyvät työpajat.

3.1.9.3 Pelastuslaitosten valtakunnallinen koulutusjärjestelmä alushenkilöstölle

Hankkeessa tuotettiin valtakunnallisesti yhdenmukainen koulutusjärjestelmä pinta-alusten kuljettajille. Pelastuslaitosten alustoiminnan luonne poikkeaa huomattavasti kaupallisen merenkulun vastaavasta. Lainsäädäntö mahdollistaa viranomaisille oman koulutusjärjestelmän luomisen. Järjestelmä mahdollistaa pelastuslaitoksille myös nykyistä kustannustehokkaamman ja vaikuttavamman osaamisen kehittämismekanismien. Hanke liittyy uusien toimintamallien kehittämiseen ja luo riittävän yhtenäiset osaamisvaatimukset pelastustoimen alushenkilöstön koulutukselle.

Hankkeen tuotokset:

- sisäministeriön Traficomilta hakeman koulutusjärjestelmän hyväksynnän perusteet ja pilotointi
- valtakunnallinen koulutusohjelma ja opetussuunnitelma pelastuslaitosten alusten päälliköille.

3.2 Rahoitettavien hankkeiden valinta

Ensimmäiseen hankehakuun saapui määräajan puitteissa 12 hakemusta, joiden keskimääräinen rahoitussumma vaihteli 200 000 – 400 000 euron välillä. Hankkeista 11:ssä vastuutahona oli pelastuslaitos. Muita hankekumppaneita tai ohjausryhmän jäseniä olivat Lounais-Suomen aluehallintovirasto, Pelastusopisto, SPEK, Uudenmaan Pelastusliitto, Suomen Lentopelastusseura, OnnEhkä-koordinaatioryhmä, Puolustusvoimat, Rajavartiolaitos, Opintokeskus Sivis sekä Liikenne- ja viestintävirasto. Kolmeen hanketeemaan ei saatu yhtään hakemusta. Hanketeemat olivat seuraavat:

- Pelastustoimen kriittisen materiaalsen varautumisen ja huoltovarmuuden tietokokonaisuus
- Pelastuslaitoksen riskianalyysin kehittäminen sotilaallisen voimankäytön tilanteissa
- Pelastustoimen tulevaisuuden suorituskyvyt.

Alueellisten hankkeiden koordinaatioryhmään kuuluvat substanssiohjaajat ja muusta ohjauksesta vastaavat henkilöt lukivat hankehakemukset läpi ja kävivät yhteisen keskustelun hankkeiden mahdollisista kehittämistarpeista. Kehittämistarpeet saattoivat koskea niin tavoitteiden tai toteutuksen täsmentämistä, yhteistyökumppaneita kuin rahoituksen suuruutta. Hakijoiden kanssa käytyjen keskustelujen jälkeen hakemuksia täydennettiin, minkä jälkeen koordinaatioryhmä pisteytti ne.

Hankkeet arvioitiin sekä toteutus- että rahoitussuunnitelman perusteella. Toteutussuunnitelmassa (painoarvo 60%) arvioitiin toteutuskelpoisuutta ja teeman tavoitteiden toteutumista. Rahoitussuunnitelmassa (painoarvo 40%) arvioitiin rahoituksen yhteensopivuutta toteutussuunnitelmaan ja hankkeen taloudellisuutta.

Kaksi hanketta jäi tämän jälkeen rahoituksen ulkopuolelle.

Lisäksi päätettiin toteuttaa sisäministeriön pelastusosaston toimesta 2.1. Pelastustoimen kansallisen materiaalihallinnan tietojärjestelmän esiselvitys -hanke, 2.2. Pelastustoimen kansallinen CBRNE-koulutusmateriaalin selvitys ja oppimateriaalin tuottaminen -hanke sekä 9.2. Miehitämättömien ilma-alusten (UAS) koulutuksen ja tilastoinnin valtakunnallinen kehittäminen pelastustoimeen -hanke. Päätös hankkeiden rahoittamisesta tehtiin, koska pelastustoimelta puuttui selvitys materiaalihallinnan tietojärjestelmistä sekä koulutusmateriaalit niin CBRNE:stä kuin UAS-toiminnasta. Näin ollen kaikkien kolmen hankkeen sisällöt nähtiin merkittävänä kansallisina kehittämiskohteina.

Rahoitetut hankkeet on esitetty seuraavassa taulukossa (Taulukko 1). Hankkeen nimeen on liitetty sen teema ja juokseva numero.

Taulukko 1. Ensimmäisellä hakukierroksella rahoitetut hankkeet.**Tulevaisuuden pelastustoimi 2023 -hankehaku**

Hyväksytyt hankkeet	Vastuutaho
(1.2) Väestönsuojelun toimintamalli	Varsinais-Suomen aluepelastuslaitos
(2.1) Pelastustoimen kansallisen materiaalihallinnan tietojärjestelmän esiselvitys	Sisäministeriö, pelastusosasto
(2.2) Pelastustoimen kansallisen CBRNE-koulutusmateriaalin selvitys ja oppimateriaalin tuottaminen	Pelastusopisto
(4.1) HIKLU-alueen laadunhallinta ja omaoivalvonta -projekti	Keski-Uudenmaan pelastuslaitos
(4.2) Asiakas keskiöön – onnettomuuksien ehkäisyn vaikuttavuusmittareiden kehittämishanke	Satakunnan pelastuslaitos
(5.1) Moniammatilliset yksiköt hyvinvointialueella	Kainuun pelastuslaitos
(6.1) Alueellisen tilanne- ja johtokeskustoiminnan kehittäminen (Itä-Suomi)	Pohjois-Savon pelastuslaitos
(6.2) Valtakunnallisten johto- ja tilannekeskusten toimintojen yhtenäistäminen	Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos
(6.3) Alueellisen tilanne- ja johtokeskustoiminnan kehittäminen (Pirkanmaa)	Pirkanmaan pelastuslaitos
(7.1) Maastopalojen maasammutustoiminnan erityisresurssin muodostaminen pelastustoimessa	Etelä-Karjalan pelastuslaitos
(7.2) Host Nation Support – Kansallisen koulutuskokonaisuuden ja oppimateriaalin kehittäminen	Varsinais-Suomen pelastuslaitos
(9.1) Pelastuslaitosten valtakunnallisen koneenhoitajien koulutusjärjestelmän suunnittelu ja käyttöönotto	Helsingin kaupungin pelastuslaitos
(9.2) Miehitämättömien ilma-alusten (UAS) koulutuksen ja tilastoinnin valtakunnallinen kehittäminen pelastustoimeen	Pelastusopisto

4 Pelastuslaitosten toimintaa ja palveluita koskevien kuvausten laatiminen ja ohjaus (Teema 10) – toinen hakukierros

Pelastuslaitosten toimintaa ja palveluita koskevien kuvausten laatiminen ja ohjaus -hankehaku toteutettiin 27.1.–12.2.2021 välisenä aikana. Hankehaku poikkesi hieman ensimmäisestä hankehausta. Koska hankkeiden toteutukselle oli aikaa enää vajaa vuosi, pelastuslaitoksilta pyydettiin resurssiesityksiä sellaisten hankkeiden toteuttamiseksi, jotka vastaisivat hankehaussa esitettyihin tavoitteisiin ja kehittämistoimenpiteisiin.

4.1 Hankehaun teeman kuvaus

Hankehakukirjeessä hankkeen tausta ja tavoitteet määriteltiin seuraavasti:

Sisäministeriön konsernistrategian tavoitteena on huolehtia laadukkaiden sisäisen turvallisuuden palveluiden tuottamisesta. Pelastustoimi vahvistaa suomalaisen yhteiskunnan turvallisuutta toimialaa uudistamalla ja uudelleen organisoimalla. Pelastustoimen uudistuksen mukaisten tavoitteiden toteuttaminen edellyttää vahvempaa valtakunnallista ohjausta, mutta ennen kaikkea se edellyttää alueellista ja paikallista kehittämistyötä laajassa viranomais- ja järjestötoimijoiden yhteistyössä.

Tavoitteena on löytää ja kehittää palveluiden tuottamiseen uusia toimintamalleja sekä kehittää palveluiden ohjaamiseen ja yhtenäistämiseen liittyviä pelastuslaitosten yhteisiä, yhteistyössä tuotettuja toimintatapoja palveluiden laadun ja saatavuuden parantamiseksi. Palveluiden tuottamisen ja kehittämisen pohjana on strategiaan ja tietoon perustuva johtaminen.

Tavoitteen toteutuminen varmistetaan kuvaamalla toimintamallit yleisesti tunnetulla ja julkisen sektorin toiminnan kokonaiskuvaa selkeyttävällä tavalla. Kuvaamisella varmistetaan, että toimialalla on yhteinen ymmärrys toiminnasta ja että toimintamallia voidaan hyödyntää laajasti eri yhteyksissä ja eri toimijoiden välillä. Hankkeessa pyritään myös saamaan käytännön kokemuksia laajasta, jopa valtakunnallisesta, kehittämistoiminnasta ja sen hallinnasta.

Eri toimijoiden (mm. pelastuslaitokset ja järjestöt) välistä yhteistyötä monipuolistetaan poistamalla arjen yhteistyön esteitä sekä kehittämällä uusia konkreettisia yhteistyömuotoja ja yhteisesti hoidettavia toimintoja, ml. toimintojen

tunnistaminen. Hankkeen tuotoksina syntyvillä konkreettisilla toimenpiteillä syvennetään toimijoiden välistä yhteistyötä vastaamaan tehokkaammin muuttuvan toimintaympäristön haasteisiin.

Tässä esitettyjä kehittämistoimenpiteitä on tarkoitus tehdä tiiviissä yhteistyössä hyödyntäen olemassa olevia rakenteita ja hankkeita, kuten pelastustoimen strategialähtöistä toiminnan kehittämistä (PESTO).

Hankehakurjeessä hankkeen kehittämistoimenpiteet määriteltiin seuraavasti:

- Yhdenmukaisten toimintaa ja kehittämistä ohjaavien kuvausten laatiminen pelastuslaitoksissa
- Tiedolla johtamisen vaatimukset ja tietotarpeet toiminnan ajantasaisen seurannan ja kehittämisen tueksi
- Pelastustoimen palveluprosessien tarkastelu ja yhdenmukaistaminen
- Pelastustoimen omavalvontamallin käyttöönoton edistäminen
- Sopimuspalokuntatoiminnan paikallinen ja alueellinen kehittäminen
- Muita mahdollisia teemaan esitettäviä kehittämiskohteita.

Pelastusosaston asiantuntijana haussa toimi erityisasiantuntija Jari Soinen strategia- ja ohjausyksiköstä.

4.2 Rahoitettavien hankkeiden valinta

Toiseen hankehakuun saapui määräajan puitteissa kahdeksan hakemusta, joiden keskimääräinen rahoitussumma vaihteli 74 000 – 900 000 euron välillä. Kaikissa hankkeissa vastuutahona oli pelastuslaitos. Muita pelastuslaitosten tai ministeriön ulkopuolisia hankkumppaneita, ohjausryhmän jäseniä tai yhteistyötahoja olivat aluehallintovirastot, Suomen Erillisverkot, Valtori, SPEK, SPAL ja Chainalytics.

Hankehakemusten käsittely ja arviointi toteutettiin samoin kuin ensimmäisellä hakukierroksella. Alueellisten hankkeiden koordinaatioryhmään kuuluvat substanssiohjaajat ja muusta ohjauksesta vastaavat henkilöt lukivat hankehakemukset läpi ja kävivät yhteisen keskustelun hankkeiden mahdollisista kehittämistarpeista. Kehittämistarpeet saattoivat koskea niin tavoitteiden tai toteutuksen täsmentämistä, yhteistyökumppaneita kuin rahoituksen suuruutta. Hankehakijoiden kanssa käytyjen keskustelujen jälkeen hakemuksia täydennettiin, minkä jälkeen koordinaatioryhmä pisteytti ne.

Yksi hanke jäi tämän jälkeen rahoituksen ulkopuolelle, ja yksi hakija perui hakemuksensa valmisteluvaiheessa.

Rahoitetut hankkeet on esitetty seuraavassa taulukossa (Taulukko 2). Hankkeen nimeen on liitetty sen teema ja juokseva numero.

Taulukko 2. Toisella hakukierroksella rahoitetut hankkeet.

Pelastuslaitosten toimintaa ja palveluita koskevien kuvausten laatiminen ja ohjaus (Teema 10)

Hyväksytyt hankkeet	Vastuupelastuslaitos
(10.1) Pelastustoimen yhteinen tietopankki -esiselvitys	Kanta-Hämeen pelastuslaitos
(10.2) Pelastuslaitosten toimintaa ja palveluita koskevien kuvausten laatiminen ja ohjaus – ATT-malli ja vapaaehtoisresurssien hyödynnettävyys	Varsinais-Suomen pelastuslaitos
(10.3) Vaara- ja uhkatilanteisiin varautuminen pelastuslaitoksissa – Yhtenäisen toiminta- ja koulutusmallin kehittäminen pelastuslaitosten henkilöstölle	Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos
(10.4) Pelastustoimen palvelutuotannon tehokkaan ohjaus- ja hallintamallin määrittäminen	Etelä-Karjalan pelastuslaitos
(10.6) HIKLU-alueen yhteistoiminnan kehittäminen	Keski-Uudenmaan pelastuslaitos
(10.7) Pelastustoimen palvelukokonaisuuksien kuvaaminen	Etelä-Savon pelastuslaitos

5 Hanketiivistelmät

Tämä luku sisältää kaikkien alueellisen valmistelun hankkeiden – sekä ensimmäisen että toisen hankehaun – lyhyet tiivistelmät. Tiivistelmien tarkoitus on kuvata lyhyesti hankkeita ja niiden tuloksia. Pidemmät hanketiivistelmät löytyvät raportin liitteistä.

Tiivistelmät tuovat hyvin esiin hankkeiden erilaisuuden. Osassa hankkeista on tuotettu tietoa pelastustoimen uudistuksen tueksi valtakunnallisella tasolla (esimerkiksi suorituskyky-määrittelyjä), osassa tuotettu aineistoja, joilla tuetaan pelastuslaitosten siirtymistä hyvinvointialueiden järjestämäksi toiminnaksi (esimerkiksi palveluiden ja niiden yhdyspintojen kuvaaminen), kun taas osassa on laadittu koulutusaineistoja (esimerkiksi CBRNE) tai toimintamalleja (esimerkiksi HIKLU-yhteistyön toimintamalli). Hankkeita yhdistää se, että niiden avulla on vastattu joko johonkin tunnistettuun ajankohtaiseen kehittämistarpeeseen tai tuotettu pohja-aineistoa pelastustoimen uudistuksen tueksi.

5.1 Väestönsuojelun toimintamalli (1.2)

Substanssiasiantuntija Mikko Hiltunen, sisäministeriö, pelastusosasto

Hankkeen tarkoituksena oli: 1) selvittää pelastustoimen vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien osalta valtakunnallisen perusmallin luomista, 2) toteuttaa koulutusselvitys väestönsuojelukoulutuksesta sekä 3) muotoilla suosituksia tietojärjestelmävaatimuksista pelastustoiminnan vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien suunnitteluun ja suorittamiseen. Lisäksi hankkeessa muotoiltiin suosituksia kansalaisille suunnatun viestinnän malleista sekä huomioitiin pelastuslain uudistus muotoilemalla suosituksia lainsäädännön kehittämiseksi väestönsuojelun osa-alueella. Hanke toteutettiin Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön ja Pelastusopiston yhteistyönä.

Hankkeessa kerättiin kattavasti olemassa olevaa aineistoa tuotosten tueksi sekä osallistettiin kysely- ja haastattelututkimuksiin yhdessä useiden yhteistyökumppaneiden kanssa. Hanke toteutti kyselyjä Varsinais-Suomen kunnille ja laajemmin Suomen kunnille yhteistyössä Kuntaliiton ja sisäministeriön Suorituskykyhankkeen työpaketti 8:n (TP8) kanssa. Pelastustoimen vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien suunnittelun ja suorittamisen tietojärjestelmätarpeiden sekä väestönsuojelun koulutuksen nykytilan ja muutostarpeiden osalta selvitystyötä tehtiin haastatteleamalla pelastuslaitosten ja keskeisten sidosryhmien

asiantuntijoita sekä tekemällä yhteistyötä muiden hankkeiden kanssa. Vastauksia saatiin 12:n pelastuslaitoksen, aluehallintoviraston sekä sisäministeriön pelastusosaston asiantuntijoilta. Lisäksi hyödynnettiin Suorituskykyhankkeen TP8:n toteuttamia haastatteluja, joilla kartoitettiin pelastuslaitosten alueellisen varautumisen yhteistyön roolia ja toimintatapoja haastattelemalla kaikkia 22:ta pelastuslaitosta.

Hankkeen aikana on lisäksi tehty tiivistä yhteistyötä Pelastustoimen kansallisen materiaalihallinnan tietojärjestelmän -esiselvityshankkeen, Alueellisen turvallisuuden tila (ATT) -hankkeen sekä Pirkanmaan pelastuslaitoksen kanssa.

Kehityshankkeen tulosten perusteella voidaan todeta, että väestönsuojelulle ja siihen liittyville pelastustoimen erityisjärjestelyille on edelleen selkeä tarve nykyisessä turvallisuusympäristössä. Väestönsuojelun kansallisen mallin kehittäminen pelastustoimen osalta vaatii kuitenkin vielä paljon työtä yhtenäisten suunnitteluperusteiden määrittelemisen saralla. Väestönsuojelu ja siihen varautuminen tulisi nähdä pelastustoimessa nykyistä laajemmin osana normaaliolojen toiminnan ja häiriötilanteisiin varautumisen jatkumoa.

Hankkeen tuotokset ovat pääosin turvaluokiteltuja, joten johtopäätöksiä ja tuotoksia on esitelty vain pintapuolisesti.

5.2 Pelastustoimen kansallisen materiaalihallinnan tietojärjestelmän esiselvitys (2.1)

Marko Hottinen, sisäministeriö, pelastusosasto

Pelastustoimen materiaalisien järjestelmän esiselvityksessä hahmotettiin pelastustoimen eri tasojen ja osapuolten tarpeita palvelevan materiaalihallinnon tietojärjestelmä-kokonaisuuden keskeiset tavoitteet ja ratkaisulinjaukset sekä kehittämisen eteneminen viiden vuoden tähtäimellä.

Keskeisiä tavoitteita tietojärjestelmälle ovat hajanaisuuden vähentäminen ja tarvittavan valtakunnallisen ohjauksen mahdollistaminen, samoin kuin valtion, hyvinvointialueiden ja kumppaneiden yhteistyö materiaalien ja kaluston hallinnassa.

Tietojärjestelmän tulisi tarjota aluerajat ylittävä reaaliaikainen tilannekuva pelastustoimen materiaaleista eri tasoilla sekä mahdollisuus kytkeä siihen ulkoisten toimijoiden materiaalit. Materiaalivaraukset ja näkymät saatavuuteen ja kulutukseen ovat tässä tärkeitä. Järjestelmän tulisi lisäksi tukea saumattomasti valmiussuunnittelua sekä talouden hallintaa. Näiden saavuttamiseksi tarvitaan yhdenmukaiset materiaalien perustiedot

ja niiden hallinta (ns. master-tieto), integraatio pelastustoimen ja kumppaneiden tietojärjestelmiin, ennakoiva analytiikka, paikkatiedon ja sijaintien hallinta sekä monipuolista automaatioteknologiaa.

Esiselvityksessä koottiin materiaali järjestelmän keskeiset tarpeet sidosryhmittäin, kuvattiin kokonaisratkaisun tietovirrat ja päätoiminnallisuus, tunnistettiin kytkennät ympäröiviin tietojärjestelmiin ja arvioitiin toteutusmalleja. Lisäksi hahmotettiin tietojärjestelmäkehityksen pääpiirteinen etenemisjärjestys ja arvioitiin elinkaarikustannuksiin vaikuttavia tekijöitä.

5.3 Pelastustoimen kansallisen CBRNE-koulutusmateriaalin selvitys ja oppimateriaalin tuottaminen (2.2)

Jaana Kuula, Pelastusopisto

Pelastusopistossa toteutettiin vuoden 2021 aikana sisäministeriön toimeksiannosta viranomaisille suunnattu CBRNE-koulutuksen kehittämishanke. Hankkeella pyrittiin parantamaan viranomaisten valmiutta vastata eri tyyppisiin CBRNE-tilanteisiin, joilla tarkoitetaan kemiallisista, biologisista, ydin- ja muista radioaktiivisista aineista sekä räjähteistä aiheutuvia uhka- ja vaaratilanteita. Hanke oli jatkoa vuonna 2017 julkaistussa kansallisessa CBRNE-strategiassa ja sitä toteuttaneen CBRNE-komitean koulutustyöryhmässä vuonna 2020 tehtyihin toimenpidelinjauksiin. CBRNE-strategiassa edellytettiin viranomaisten koulutustarpeiden määrittämistä toimialoittain, ja CBRNE-komitean koulutustyöryhmässä siihen luotiin neliportainen koulutusmalli. Mallin mukaan koulutuksen ensimmäinen vaihe olisi CBRNE-peruskurssi, joka tuli suunnata pelastustoimen, ensihoidon, rajavartiotoiminnan ja tullin henkilöstölle. Poliisin osalta vastaava koulutussisältö voitaisiin suorittaa soveltuvin osin myös poliisin omalla TEPO/CBRNE- ja TEPO-operaattorikursseilla. Neliportaisen mallin myöhemmät ja syvemmän tason koulutusvaiheet olisivat sen aikaisen määritelmän mukaan CBRNE-peruskurssin kouluttajakoulutus, CBRNE- jatkokurssi sekä Johtaminen CBRNE-tilanteissa.

Pelastusopiston hankkeessa tuotettiin koulutuksen ensimmäisen vaiheen mukainen CBRNE-peruskurssi. Sen laajuudeksi määriteltiin yleisten tutkintovaatimusten opintopisteytystä vastaava 27 oppituntia, jolloin se voidaan liittää itsenäisenä kokonaisuutena osaksi soveltuvien alojen tutkintoja. Ensimmäiseksi opintojakso sisällytetään osaksi Pelastusopiston tutkintokoulutusta.

Työn ohessa suoritettavassa työelämäkoulutuksessa CBRNE-peruskurssi voidaan ottaa ensimmäiseksi pelastuslaitosten, sopimuspalokuntien ja hätäkeskustyöntekijöiden käyttöön koko maassa. Kurssin voi suorittaa itseopiskeluna Pelastusopiston tarjoamalla sähköisellä koulutuslupalla, joka on jo ennestään pelastuslaitosten käytössä. Luentoaineiston lisäksi on mahdollista suorittaa eri tyyppisiä harjoitustunteja. Muiden viranomaisten, kuten ensihoidon, poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin käyttöön kurssi voidaan avata lähempien neuvottelujen ja järjestelmäteknisten määrittelyjen jälkeen.

Hankkeessa tuotettu koulutus palvelee osaltaan tarvetta yhtenäistää viranomaisten toimintatapoja.

5.4 HIKLU-alueen laadunhallinta ja omavalvonta -projekti (4.1)

Substanssiasiantuntija Jari Lepistö, sisäministeriö, pelastusosasto

Uudenmaan pelastuslaitosten yhteistyönä toteutetussa HIKLU-alueen laadunhallinta ja omavalvonta -hankkeessa tuotettiin yhteinen omavalvontaohjelman pohja sekä omavalvontaa tukevia työkaluja.

Systemaattisella omavalvonnalla pyritään takaamaan palvelujen suunnittelun, seurannan ja arvioinnin kautta niiden saatavuus, toteutus, laatu ja vaikuttavuus. Omavalvonnassa keskeiseksi nousee ajantasaiseen tietoon pohjautuva palvelujen kehittäminen. Omavalvonta näyttäytyy tästä näkökulmasta yhtenä keskeisenä tiedolla johtamisen työkaluna.

Hankkeessa kehitettiin ja pilotoitiin HIKLU-pelastuslaitosten käyttöön omavalvonta-ohjelma sekä omavalvontaa tukevia työkaluja. Omavalvontaohjelma sisältää omavalvontaohjelman työstämistä tukevan dokumentin sekä julkisen omavalvontaohjelman dokumentin pohjat, jotka tukevat pelastuslaitoksia yhtenäisen laadunhallinnan ja omavalvonnan käytäntöjen auki kirjaamisessa. Seuranta- ja arviointitiedon hyödyntämiseksi hankkeessa tuotettiin Power BI:llä visualisoituja raportteja pelastustoimen eri palvelujen osalta. Arviointitiedon visualisointi tuo tiedon helposti hyödynnettävään muotoon. Lisäksi hankkeessa tuotettiin analyysi Uudenmaan pelastuslaitosten tietovirroista seuranta- ja arviointitiedon osalta sekä selvitys keskeisistä tiedonhallinta- ja tallennusratkaisuista.

5.5 Asiakas keskiöön – onnettomuuksien ehkäisyn vaikuttavuusmittareiden kehittämishanke (4.2)

Substanssiasiantuntija Jari Lepistö, sisäministeriö, pelastusosasto

Asiakas keskiöön -hankkeen tavoitteina oli vertailla eri menetelmillä tuotettua tietoa onnettomuuksien ehkäisyn vaikuttavuudesta sekä kehittää malli vaikuttavuuden mittaamiseen. Hankkeessa toteutettiin kolme erillistä osatutkimusta: 1) pelastuslaitoksen asiantuntijoiden haastattelututkimus, 2) valvontakohteiden edustajille osoitettu asiakaskysely sekä 3) satakuntalaisille toteutettu nettipaneelikysely.

Henkilöstön haastattelujen mukaan avaimia vaikuttavaan onnettomuuksien ehkäisyyn ovat työn ja prosessien laatu, henkilöstön motivaatio sekä osaaminen. Myös laajan osallistamisten tärkeyttä korostettiin palvelujen kehittämisessä. Valvonnan asiakaskyselyssä kerättiin tietoa kohteiden turvallisuuspoikkeamista, valvontatapahtumista sekä valvontakäyntien vaikutuksista kohteisiin. Nettipaneelikyselyssä puolestaan kerättiin tietoa eri asiakassegmenttien turvallisuusosaamisesta, -asenteista ja -toimintakyvystä.

Tutkimuksissa kertynyttä tietoa voidaan hyödyntää onnettomuuksien ehkäisyn tavoitteiden ja menetelmien kohdentamisessa sekä toiminnan asiakaslähtöisyyden ja vaikuttavuuden edistämässä. Toistamalla tutkimuksia myöhemmin voidaan seurata pidemmällä aikavälillä tapahtuvia muutoksia. Tiedonkeruumenetelminä kyselyt ovat tehokkaita ja helposti käytettäviä työn tulosten ja muutoksen mittareita. Haastattelut puolestaan tarjoavat mahdollisuuden ilmiöiden syvempään ymmärtämiseen.

5.6 Moniammatilliset yksiköt hyvinvointialueella (5.1)

Substanssiasiantuntijat Tommi Luhtaniemi ja Olli Ryhänen, sisäministeriö, pelastusosasto

Moniammatilliset yksiköt hyvinvointialueella -hanke toteutettiin Kainuun, Etelä-Savon, Pohjois-Savon, Etelä-Karjalan ja Pohjois-Karjalan pelastuslaitosten yhteistyöhankkeena. Hankkeessa olivat tiiviisti mukana alueiden sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tuottavat toimijat.

Hankkeen ensisijaisena tavoitteena oli määritellä moniammatillinen yksikkö sekä yksikön suorituskykyvaatimukset. Lisäksi tavoitteena oli selvittää, miten sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoiminnan moniammatillista ja poikkihallinnollista yhteistyötä voidaan tehdä tarkoituksenmukaisesti etenkin harvaan asutuilla alueilla. Osatavoitteena oli selvittää moniammatillisen yksikön kustannusvaikuttavuutta ja tyytyväisyyttä moniammatilliseen yhteistyöhön. Alueellisella tasolla tavoitteena oli tukea moniammatillisen yhteistyön kehittämistä.

Tavoitteena oli myös selvittää, voidaanko moniammatillisia yksiköitä ja henkilökunnan erityisosaamista käyttää laaja-alaisesti esimerkiksi pelastustehtävien ensitoimenpiteiden, ensihoidon, kotihoidon, sosiaalitoimen, turvapuhelinhälytysten tai kotisairaanhoidon palvelujen tuottamiseen.

Hanke sisälsi moniammatillisia työpajoja ja tyytyväisyystutkimuksen. Työpajojen yhteen-
veto ja tutkimusraportti löytyvät verkkojulkaisun erillisliitteenä. Kehittämisideoista on
luotu sähköinen ideapankki TUOVI-portaaliin.

Moniammatillisen yhteistyön laajentamisella vähennetään päällekkäisen työn tekemistä
sekä mahdollistetaan läheisyysperiaatteita noudattaen palveluverkon ylläpitäminen ja
kehittäminen. Moniammatillisen yksikön rooli korostuu etenkin harvaan asutuilla alueilla.

5.7 Alueellisen tilanne- ja johtokeskustoiminnan kehittäminen (Itä-Suomi) (6.1)

**Substanssiasiantuntijat Rami Ruuska, Tommi Luhtaniemi ja Niki Haake, sisä-
ministeriö, pelastusosasto**

Pelastustoimen uudistusta tukeva tilanne- ja johtokeskustoiminnan kehittämisen hanke
keskittyi laatimaan ja käsittelemään alueellisen tilannekeskustoiminnan suorituskykyva-
timuksia. Hankkeessa hyödynnettiin Itä- ja Kaakkois-Suomen pelastuslaitosten tilanne-
keskuksen (ISTIKE) käytännön toiminnasta saatuja kokemuksia sekä pelastuslaitosten pai-
kallisten tilannekeskusten tuottamia tietoja.

Hankkeen keskeisenä tehtävänä oli kuvata alueellisen tilannekeskuksen suorituskyky-
vaatimukset ja tarvittavat kyvykkyudet ajantasaisilla tiedoilla. Tämä toteutettiin vertaile-
malla aiemmissa selvitystöissä tuotettuja suorituskykyvaatimuksia toiminnassa olevan
alueellisen tilannekeskuksen toimintamalleihin ja tulevaisuuden näkymiin.

Hankkeessa kehitettiin alueellisen tilannekeskuksen mallia. Hanke jatkoi työtä siitä, mihin
sisäministeriön julkaisu 21/2018 ”Ehdotus pelastustoiminnan johtamisen suunnittelu-
perusteiden kehittämiseksi” sekä sisäministeriön julkaisu 2019:7 ”Tilannekeskus- ja johto-
keskuspalveluiden suorituskykyvaatimukset” jäivät.

Hankkeen tuotos toimii pohjana pelastustoimen alueellisten tilannekeskusten suunnitte-
lussa ja toteutuksessa.

5.8 Valtakunnallisten johto- ja tilannekeskusten toimintojen yhtenäistäminen (6.2) sekä Alueellisen tilanne- ja johtokeskustoiminnan kehittäminen (Pirkanmaa) (6.3)

Substanssiasiantuntijat Rami Ruuska, Tommi Luhtaniemi ja Niki Haake, sisäministeriö, pelastusosasto

Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen hallinnoiman valtakunnallisen johto- ja tilannekeskuksen toimintojen yhtenäistäminen -hankkeen ja Pirkanmaan pelastuslaitoksen hallinnoiman alueellisen tilanne- ja johtokeskuksen kehittäminen -hankkeen tehtävänä oli päivittää pelastustoimen valtakunnallisen ja alueellisen johtokeskuksen suorituskykyvaatimukset. Tavoitteena oli myös laatia suorituskykyvaatimusten pohjalta ehdotus alueelliselle tilanne- ja johtokeskukselle sekä valtakunnalliselle pelastustoimen johtokeskukselle. Alueellisen tilanne- ja johtokeskuksen mallin tuli olla helposti kopioitavissa neljään muuhun alueelliseen tilanne- ja johtokeskukseen. Hankkeet perustuvat Pelastustoiminnan johtamisen kehittäminen -työryhmän kehittämissesityksiin, jotka tähtäsivät pelastustoiminnan johtamisen toimintamallien sekä tilanne- ja johtokeskusten suunnitteluperusteiden yhdenmukaistamiseen.

Hankkeessa tehtiin laajaa yhteistyötä eri pelastuslaitosten, viranomaisten sekä Pelastusopiston kanssa. Hankkeen johtopäätösten perusteella ehdotetaan sekä ohjaavaa lainsäädäntöä pelastusviranomaisten tiedonsaantioikeuksien turvaamiseksi että teknisiä vaatimuksia tilanne- ja johtokeskuksille, samoin kuin henkilöstön koulutusta ja yhtenäisen tilannekuvan luomista.

5.9 Maastopalojen maasammutustoiminnan erityisresurssin muodostaminen pelastustoimessa (7.1)

Substanssiasiantuntijat Teemu Veneskari ja Rami Ruuska, sisäministeriö, pelastusosasto

Hankkeen tavoitteena oli selvittää, mitä yhteisiä ja konkreettisia suorituskykyjä ja kyvykkyyksiä tulisi kehittää pelastuslaitosten yhteistyönä. Maastopalojen osalta tavoitteena on ensisijaisesti kehittää kansalliseen käyttöön maasammutustoiminnan uusi suorituskykykonsepti.

Hankkeessa syvennyttiin laajasti maastopaloihin liittyviin ilmiöihin, toimintamalleihin ja yhteistyötahoihin sekä niissä tarvittavaan erikoiskalustoon. Taustamateriaalina käytettiin muun muassa metsäpalontorjuntasuunnitelmia, aiempia maastopalomateriaaleja, toimintaohjeita sekä päättäneiden ja käynnissä olevien hankkeiden tuloksia.

Raportissa esitetään tiiviisti kehitettävät työskentelytavat, toimijaverkosto, toimintamallit, sammuttajan varustus ja tarvittava erikoiskalusto. Raportissa kuvataan myös luonnos peräkärriymoduuliratkaisuksi.

Esitettävien tuotosten pohjalta pelastuslaitokset saavat ajatuksia maastopaloihin liittyvästä erikoiskalustosta ja selkeän suosituksen sammuttajan varustukselle. Lukijalle havainnollistetaan myös metsäpaloihin liittyvät keskeiset toimijat ja heidän roolinsa.

5.10 Host Nation Support – Kansallisen koulutuskokonaisuuden ja oppimateriaalin kehittäminen (7.2)

Substanssiasiantuntijat Teemu Veneskari ja Tommi Luhtaniemi, sisäministeriö, pelastusosasto

Kansainvälisen avun vastaanottamiseen liittyvät isäntämaan tukitoimet (Host Nation Support, HNS) muodostavat keskeisen osan laaja-alaisten uhkien torjuntaan liittyvää koordinointia, pelastustoimen varautumista sekä suuronnettomuustilanteen aikaista operatiivista valmiutta.

Toteutetun kehittämishankkeen lähtökohtana on ollut lisätä Suomessa isäntämaan tukitoimiin liittyvää osaamista ja tietoa. Hanke on toteutettu osana sisäministeriön pelastustoimen alueellisen valmistelun yhteistutkimus- ja kehittämishanketta.

Hankkeessa on laadittu kolmiportainen suunnitelma koulutuksen kohderyhmistä, sisällöistä ja osaamistavoitteista. Ensimmäinen osio eli johdantokurssi on rakennettu verkossa toteutettavaksi koulutukseksi ja pilotoitu hankkeessa syksyllä 2021. Perustason ja asiantuntijatasen osajille on määritelty osaamistavoitteet ja kurssien sisällöistä on laadittu suunnitelmat. Perustason kurssi on suunniteltu toteutettavaksi sekä verkossa että osittain lähikoulutuksena, jotta käytännön soveltavan osaamisen saavuttaminen pystyttäisiin varmistamaan. Asiantuntijatasen koulutus on suunniteltu toteutettavaksi pääosin harjoitusten muodossa.

Nykyistä laajempi tietämyspohja antaa tulevaisuudessa paremman valmiuden HNS-toimintamallien kehittämiseksi. Hankkeen tavoitteena on ollut tuottaa kansallisesti yhtenäinen ja laadukas koulutuskokonaisuus ja oppimateriaali sekä pelastustoimen että järjestö- ja vapaaehtoistoimijoiden tarpeisiin.

5.11 Pelastuslaitosten valtakunnallisen koneenhoitajien koulutusjärjestelmän suunnittelu ja käyttöönotto (9.1)

Substanssiasiantuntija Alpo Nikula, sisäministeriö, pelastusosasto

Hankkeessa on tuotettu koneenhoitajapätevyyden antava pelastuslaitosten valtakunnallinen koulutusjärjestelmä. Koulutusjärjestelmän avulla pelastuslaitokset voivat tuetusti kouluttaa kansialan pätevyyskirjan omaavaa henkilöstöään toimimaan konepäällikköinä aluksillaan, joiden maksimiteho on 750kW.

Järjestelmä mahdollistaa kustannustehokkaan ja joustavan toteuttamistavan. Sen toteuttaminen on käytännössä helppo räätälöidä kunkin pelastuslaitoksen omiin toimintatapoihin sopivaksi.

Edellytyksenä opintoihin osallistumiselle on voimassa oleva veneenkuljettajan tai kotimaanliikenteen laivurin pätevyyskirja sekä pelastajatutkinto. Pelastajatutkintoon sisältyvät meriturvassa annettu meriturvallisuuskoulutus tai vastaava muualta hankittu osaaminen, palokoulutus sekä perustason ensihoitotehtävissä vaadittava pätevyys.

Pelastajatutkinto sekä merenkulun kansipätevyys huomioidaan koulutusohjelmassa opetussuunnitelmassa mainituin osin.

Koulutusjärjestelmän mukaiset täydentävät opinnot koostuvat koneopin, sähkön ja automaation sekä huollon ja kunnossapidon perusteista. Opintoihin sisältyy perehdytys sekä harjoittelu pelastuslaitosten omilla enintään 750 kW:n aluksilla.

Opinnot toteutetaan monimuoto-opintoina. Teoriaopinnot toteutetaan sähköisessä, pelastuslaitosten verkko-oppimisympäristö Koulumaalissa. Samassa ympäristössä tapahtuvat myös opintojen seuranta ja ohjaus.

Hankkeen oheistuotteena pelastuslaitosten käyttöön on tehty harjoittelun ohjausmateriaali myös kansipätevyyden tuottavan koulutuksen suorittaneille pelastusalan työntekijöille. Tämä harjoitteluohjeistus hyväksytetään Traficomissa kevään 2022 aikana, ja pyrkimyksenä on saada se pelastuslaitosten käyttöön seuraavan purjehduskauden aikana.

Ohjatun harjoittelun avulla kyetään oleellisesti lyhentämään pätevyyskirjojen saamisen edellytyksenä olevaa praktiikka-aikaa.

Hankkeella on osaltaan pyritty vastaamaan tunnistettuihin haasteisiin pelastustoimen venetoiminnassa muun muassa onnettomuustutkintakeskuksen suositusten täyttämiseksi.

5.12 Miehittämättömien ilma-alusten (UAS) koulutuksen ja tilastoinnin valtakunnallinen kehittäminen pelastustoimeen (9.2)

Jari Korpela, Pelastusopisto

Hankkeen tavoitteena oli tuottaa valtakunnallinen pelastustoimen miehittämättömien ilma-alusten koulutus- ja tilastointijärjestelmä. Voimaan tuleva Liikenne- ja viestintäministeriön määräys OPS M1-35 edellyttää valtioilmailulta uudenlaista koulutus- ja tilastointivaatimusten mukaista kokonaisuutta. Hanke toteutettiin viranomaisyhteistyössä poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Puolustusvoimien kanssa.

Hanke tuotti valtakunnallisen koulutusaineiston sekä tilastointikokonaisuuden. Koulutusaineistossa hyödynnetään pelastustoimessa toteutettujen hankkeiden, olemassa olevien materiaalien sekä muiden viranomaisten materiaaleja. Hankkeessa luotu koulutus toteutettiin pelastustoimen käytössä olevaan sähköiseen Koulumaali-oppimisympäristöön, joka on maksutta saatavilla kaikille pelastuslaitoksille. Hankkeessa muodostunut luonnos pelastustoimen UAS-toimintakäsikirjasta yhdenmukaistaa hallinnollisia toimintamenetelmiä. Sitä voidaan hyödyntää ohjeistusten pohjamateriaalina kaikissa pelastuslaitoksissa.

5.13 Pelastustoimen yhteinen tietopankki -esiselvitys (10.1)

Substanssiasiantuntijat Tommi Luhtaniemi ja Olli Ryhänen, sisäministeriö, pelastusosasto

Pelastustoiminnan arkiset tehtävät sujuvat usein rutiinilla, mutta pelastustoimessa pitää olla varautunut monenlaisiin tehtäviin ja turvallisuustilanteisiin. Monia tehtäviä varten on laadittu ohjeita ja suunnitelmia. Vaadittujen suunnitelmien määrä on valtava, ja myös osattavia asioita on enemmän kuin pelastustoiminnan johtaja voi ulkoa muistaa. Tietopankki-hankkeessa tehtiin esiselvitys siitä, mitä tietoja pelastustoiminnan johtajan saatavilla tulisi olla.

Pelastustoimintaan kuuluvat pelastuslain 32 §:n määrittämät tehtävät. Pelastustoiminnan tehtäviä varten pelastuslaitokset ovat tehneet suunnitelmia. Pelastuslaitosten suunnitelmia määritellään muun muassa säädöksissä ja valtakunnallisissa ohjeissa sekä useiden tahojen tuottamissa julkaisuissa. Vaadituista suunnitelmista ja ohjeista ei ole aiemmin tehty koontia. Pelastustoimen yhteinen Tietopankki-hanke kokosi tiedot pelastustoiminnassa tarvittavista suunnitelmista ja ohjeista.

Hankkeen aikana kerättiin tietoa julkaisuista, säädöksistä ja alan toimijoilta. Työn aikana muodostui käsitys, että jos tietoa olikin olemassa, se ei välttämättä ollut saatavilla tai ajantasaisista. Toisaalta vaatimuksetkaan eivät aina olleet ajantasaisia tai jättivät asioita tulkinnanvaraisiksi.

Tietopankki-ajatus oli jo aiemmin kerännyt kiitosta toimialalla. Hankkeen aikana alan toimijat poikkeuksetta toivottivat johtamista auttavan tiedonhallintaratkaisun tervetulleeksi. Esiselvitys toimiikin hyvänä pohjatyönä pelastusalan ICT-hankkeille, joiden käsiin Tietopankin toteuttamisen tulevaisuus jää.

5.14 ATT-mallin käyttöönotto ja vapaaehtoisresurssien suorituskyvyn määrittelemisen (10.2)

Substanssiasiantuntija Mikko Hiltunen, sisäministeriö, pelastusosasto

Hanke koostui kahdesta osuudesta, joista ensimmäisessä selvitettiin alueellisen turvallisuuden indikaattorien (ATT) käyttöönottamista pelastustoimessa ja toisessa vapaaehtoisten suorituskyvyn määrittelemistä ja vapaaehtoisten hyödyntämistä. Raportissa kuvataan toimintamallit toimintaympäristöä kuvaavien indikaattoritietojen sekä vapaaehtoisresurssien hyödyntämiseksi.

ATT-indikaattoreita koskevassa osuudessa selvitettiin ATT-mallin (Alueellinen turvallisuuden tila – alueellista turvallisuussuunnittelua ja varautumista tukeva seuranta-, arviointi- ja ennakointimalli) sovellettavuutta pelastustoimen palveluiden kohdentamisen ja mitoituksen tueksi. Hankkeessa valittiin ATT-indikaattorien joukosta pelastustoimelle soveltuvat indikaattorit, tarkasteltiin indikaattorien yhteyksiä pelastustoimen tehtäviin ja määriteltiin niiden hyötyjä pelastustoimelle. Indikaattoreita voidaan käyttää pelastustoimessa muun muassa henkilöstömitoitukseen, asemaverkon suunnitteluun, kalustosuunnitteluun, valvontatyön kehittämiseen ja keskittämiseen sekä omatoimiseen suojeluun varautumiseen. Koostetussa toimintamallissa indikaattoreiden tarkastelu kytketään pelastustoimen prosesseihin, kuten riskianalyysiin tai -arvioon tai muuhun toimintaympäristötiedon analysointiin.

Vapaaehtoisten suorituskykyä koskevassa osuudessa selvitettiin, missä määrin Vapaaehtoisen pelastuspalvelun (Vapepa) suorituskyky vastaa pelastuslaitoksen tarvetta, rakennettiin pelastuslaitoksen ja vapaaehtoisten yhteistyössä vapaaehtoisten suorituskykyä evakuointitilanteessa kuvaava toimintakortti sekä koostettiin valtakunnallisesti sovellettava toimintamalli vapaaehtoisten suorituskyvyn määrittelemiseksi ja avun hyödyntämiseksi pelastuslaitoksilla. Hanke vahvisti ympäristövahingontorjunnassakin todetun asian, että toimintakortti kannattaa rakentaa mieluummin skenaarioittain kuin tehtävittäin. Näin pelastustoimelle muodostuu vapaaehtoisten resursseista todenmukainen kokonaiskuva. Hankkeen rakentaman toimintamallin myötä yhteistyön aloittaminen ja jatkuvuuden varmistaminen helpottuvat.

5.15 Vaara- ja uhkatilanteisiin varautuminen pelastuslaitoksissa – yhtenäisen toiminta- ja koulutusmallin kehittäminen pelastuslaitosten henkilöstölle (10.3)

Substanssiasiantuntijat Tommi Luhtaniemi, Rami Ruuska, Olli Ryhänen, sisäministeriö, pelastusosasto

Ensihoitotehtävillä ja pelastusyksiköiden ensivastetehtävillä kohdattavien vaara- ja uhkatilanteiden määrä on noussut tasaisella vauhdilla viimeiksi kuluneiden kymmenen vuoden aikana. Merkittävässä määrässä raportoiduista vaara- ja uhkatilanteista on ollut mukana terä- tai ampuma-ase. Vaara- ja uhkatilanteisiin varautuminen pelastuslaitoksissa -hankkeessa kehitetyllä ennakoivan ajattelun toimintamallilla vastataan muuttuneen yhteiskunnan ensihoito- ja pelastusalojen ammattilaisten tehtäväkentälle aiheuttamiin haasteisiin.

Työturvallisessa ennakoivassa toimintamallissa pyritään välttämään riski ajautua vaara- ja uhkatilanteeseen päivittäisillä tehtävillä ja nostamaan näin työturvallisuutta nykyistä korkeammalle tasolle.

Yhtäläiset koulutus- ja toimintamallit ovat tarpeellisia työvoiman liikkuvuuden ja yli toiminta-aluerajojen ulottuvien viranomaisten yhteistehtävien vuoksi. Tulevaisuudessa eri viranomaisten on oltava entistä tietoisempia toisen organisaation toimintamalleista. Toimintamallien tulee olla valtakunnallisesti yhteensopivia, jotta toiminta moniviranomais-tehtävillä onnistuu vaikeuksitta.

Työturvallinen ennakoiva toimintamalli tukee tulevaisuudessa jokaista ensihoidon ja pelastusalan ammattilaista päivittäisillä tehtävillään, koko valtakunnassa.

5.16 Pelastustoimen palvelutuotannon tehokkaan ohjaus- ja hallintamallin määrittäminen (10.4)

Substanssiasiantuntijat Marko Hottinen ja Jari Soininen, sisäministeriö, pelastusosasto

Palvelutuotannon tehokas ohjaus- ja hallintamalli mahdollistaa palveluprosessien tehokkaan ja mitattavissa olevan hallinnan, ajantasaisen tilannekuvatiedon tuottamisen palvelutuotannon tilasta, poikkeamien todentamisen ja hallinnan, palvelutuotannon lisääntyneen läpinäkyvyyden sekä resurssien käytön tehostumisen.

Pelastustoimen yhteisen toiminnanohjausjärjestelmän avulla on mahdollista muuttaa sen toimintakulttuuria entistä avoimemmaksi ja lähemmäksi kansalaisia. Suurin hyödyntämispotentiaali toiminnanohjausjärjestelmän integroinnilla pelastustoimen palvelujen ohjauksessa on havaittavissa ajankohtaisten haasteiden, kuten tietotulvan, työtehtävien aika- ja resurssien hallinnassa.

Hankkeessa tuotiin esille, että tulevaisuudessa tietojärjestelmien tulee tukea toimintaa ja palvelutuotantoa holistisesti. Muutoin ajaudutaan päinvastaiseen tilanteeseen, jolloin tietotekniset järjestelmät luovat vaatimuksia tai muokkaustarpeita itse toiminnalle. Järjestelmäratkaisujen soveltuvuutta punnittaessa kriittisiä ominaisuuksia ovat toiminnanohjausjärjestelmän muokattavuus pelastustoimen palvelutuotantoon ja tarpeisiin soveltuva sekä esimerkiksi ratkaisun kansallisesta levittämisestä muodostuvat euromääräiset ja henkilöstöresursointiin liittyvät kustannukset.

Hankkeen tuloksena on tunnistettu loogisesti vaiheistettu toiminnanohjausjärjestelmän määrittelytyö. Se luo perustan pelastustoimen kansallista järjestelmäratkaisua koskevalle päätöksenteolle. Lisäksi hanke on tuottanut pelastustoimelle tiedollisen perusvalmiuden integroinnin kautta tarvittaville toimille ja saavutettavalle hyödyille palveluiden hallinnan tehostamisessa.

5.17 HIKLU-alueen yhteistoiminnan kehittäminen (10.6)

Substanssiasiantuntija Niki Haake, sisäministeriö, pelastusosasto

HIKLU-alueen yhteistoiminnan kehittäminen -hankkeen tavoitteena oli kehittää ja yhtenäistää Uudenmaan pelastuslaitosten alueellisen yhteistyön toimintatapoja sekä tuottaa alueellisen yhteistyön toimintamalli, jota voidaan käyttää valtakunnallisesti käynnistettäessä tai kehitettäessä vahvemmin suunniteltua ja organisoitua yhteistyötä. Hankkeen aikana alueellisen toimintamallin tuottamisen lisäksi on luotu muun muassa uusia

toimintamalleja ja prosesseja tukemaan yhteistoimintaa sekä kehitetty pitkän tähtäimen suunnitelmallisuutta ja tavoitteiden toteutumisen seuranta.

HIKLU-yhteistyö osoittaa käytännössä, että järjestelmällisellä ja pelastuslaitosten kaiken toiminnan kattavalla yhteistyöllä on mahdollisuus parantaa palvelujen yhdenmukaisuutta, laatua ja kustannustehokkuutta. Alueellista yhteistyötä tekemällä samoilla resursseilla ja euroilla saadaan aikaan enemmän tuloksia ja pystytään kehittämään toimintaa tehokkaammin.

Eryteisesti asiakkaan kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että työtä asiakaspalvelun ja toimintojen yhdenmukaistamiseksi jatketaan myös tulevaisuudessa koko pelastustoimessa, jotta pystymme tarjoamaan samalla tavalla laadukasta palvelua koko Suomessa. Organisoitun yhteistoiminnan tekeminen alueellisesti kumppanuusverkostoa pienemmissä yksiköissä antaa mahdollisuuksia toimintatapojen pilotoimiseen ja ketterämpään kehittämiseen yhteisten suuntaviivojen puitteissa.

5.18 Pelastustoimen palvelukokonaisuuksien kuvaaminen (10.7)

Substanssiasiantuntijat Jari Soininen, Niki Haake, sisäministeriö, pelastusosasto

Hankkeen tarkoituksena oli tukea pelastuslaitosten hyvinvointialuevalmistelua sekä vahvistaa yhteistä ymmärrystä ja yhdyspintojen muodostumista pelastustoimen palveluissa. Hanke toteutettiin 12 pelastuslaitoksen yhteishankkeena ajalla 1.5.–31.12.2021.

Hankkeen tavoitteena oli kuvata pelastustoimen palvelukokonaisuuksien mallintamisen toimintamalli. Hanketyön avulla rakennettiin yhteistä näkemystä pelastustoimen palveluista ja niiden yhdyspinnoista sekä koottiin pelastustoimen palveluihin liittyvää määrittely- ja kuvaustietoa. Hankkeen kautta luotiin yhteisiä perusteita pelastustoimen palveluiden järjestämisen pohjaksi.

Palvelukokonaisuus-hankkeen kautta tavoiteltiin palveluihin liittyvän määrittely- ja kuvaustyön lisäksi aiempaa asiakaslähtoisempää tapaa tarkastella pelastustoimen palveluita sekä hyödyntää niihin liittyvää tietopohjaa mallintamisen tukena. Hankkeen tuotoksena laadittiin Pelastustoimen palvelukokonaisuudet -käsikirja, johon on kuvattu pelastustoimen palvelukokonaisuuksien mallintamisen toimintamalli. Hankkeessa tuotettiin lisäksi Pelastustoimen käsitteet ja palvelut -pankki, johon koottiin kaikki hankkeen aikana tuotettu määrittely- ja sisällönkuvaustieto.

Hankkeen tuloksia pystytään hyödyntämään pelastuslaitosten palvelujen suunnittelun tukemisessa, hyvinvointialueen viitearkkitehtuurin päivittämisessä enemmän pelastustoimen toimintaa kuvaavaksi sekä sisäisen turvallisuuden käsitteiden yhdenmukaistamisessa. Kaikki tulokset tukevat myös pelastustoimen siirtymistä hyvinvointialueen järjestämäksi toiminnaksi.

6 Yhteenveto

Alueellisilla yhteistutkimus- ja kehittämishankkeilla on onnistuttu tukemaan pelastustoimen uudistuksen tavoitteita sekä pelastuslaitosten sisäistä kehittämistyötä tilanteessa, jossa pelastustoimen järjestämistehtävät siirtyvät hyvinvointialueiden vastuulle.

Hankkeissa tuotettiin koulutusaineistoja, toimintamalleja ja paljon tietoa pelastustoimen uudistuksen tueksi. Tulosten konkretisoimiseksi toteutettujen hankkeiden tuotokset on tiivistetty seuraavassa taulukossa (Taulukko 3) kolmeen luokkaan.

Taulukko 3. Pelastustoimen alueellisen valmistelun yhteistutkimus- ja kehittämishankkeiden tulosten tiivistys.

Koulutusaineistoja tuotettiin seuraavista aihepiireistä:

- CBRN
- Host National Support (kansainvälisen avun vastaanottamisen järjestelyt)
- UAS (miehittämättömät ilma-alukset)
- koneenhoitajakoulutus.

Toimintamalleja tuotettiin seuraavista aihepiireistä:

- moniammatillisen yksikön toimintamallin pilotointi
- alueelliset tilanne- ja johtokeskukset
- maastopalon maasammutustoiminnan erityisresurssi
- vaara- ja onnettomuustilanteiden toimintamalli
- palvelukokonaisuuksien kuvaamismalli
- HIKLU-yhteistyömalli.

Materiaaleja ja aineistoja tuotettiin seuraavista aihepiireistä:

- materiaalihallinnan tietojärjestelmää koskeva esiselvitys
  - aineistoa väestönsuojelun toimintamallin tueksi
  - omavalvontaohjelman pohja sekä omavalvontaa tukevia työkaluja
  - tietoa vaikuttavuuden mittaamisen tueksi
  - pelastustoimintaan liittyvät valtakunnalliset ohjeet ja säännöt
  - ATT-mallin hyödynnettävyys osana palvelujen mitoittamista
  - palvelukokonaisuuksien kuvaaminen ja yhteisten rajapintojen tunnistaminen hyvinvointialueilla.
-

Hankkeissa tuotettujen koulutusaineistojen avulla voidaan vastata niihin kehittämistarpeisiin, joita on todettu niin riski- ja toimintaympäristöanalyseissä kuin käytännön työssä. Koulutusaineistot, niiltä osin kuin ne eivät sisällä turvaluokiteltua tietoa, on viety Pelastusopiston ylläpitämälle Koulumaali-koulutuslustralle.

Hankkeissa tuotetut toimintamallit puolestaan vastaavat tunnistettuun, pelastustoiminnan johtamiseen liittyvään valtakunnallisen johtamisjärjestelmän kehittämistarpeeseen sekä tarpeeseen kehittää toimintamallia palvelutuotannon ohjaamiseksi. Myös moniammatillisen yksikön toimintaa harvaan asutulla alueilla on pilotoitu. Lisäksi on kehitetty toimintamalleja, joilla parannetaan henkilöstön turvallisuutta ja luodaan käytännön pohjaratkaisuja ja dokumentteja pelastuslaitosten väliselle yhteistyölle. Lisäksi on tuotettu uudentyypinen erityisresurssi vastaamaan maastopalojen sammutustoiminnan tarpeisiin.

Tuotetut materiaalit koostuvat mittavasta joukosta erilaisia aineistoja, joihin on paitsi koottu olemassa olevaa tietoa helpommin hyödynnettävään muotoon ja sovellettu aiempaa tietoa, myös tuotettu uutta. Kaikki hankkeissa tuotetut aineistot vahvistavat ja edesauttavat pelastustoimea uudistuksen läpiviemisessä.

Hankkeiden toteutus on poikennut tavallisesta jo hakuteemojen valintakäytännöistä lähtien. Pelastuslaitosten ja edellisen pelastustoimen uudistushankkeen (2015–2019) kehittämis ehdotusten pohjalta luoduilla hanketeemoilla on haluttu tuottaa tietoa juuri niihin tarpeisiin, joita pelastuslaitoksilla liittyy uudistuksen läpiviemiseen. Tässä on myös onnistuttu. Tiivis substanssiasiantuntijoiden ja vastuupelastuslaitosten välinen yhteistyö on samalla luonut uutta tavoitteellista tapaa yhdistää valtakunnalliset ja pelastuslaitosten kehittämistarpeet yhteisiksi hankkeiksi.

Jatkossa haasteena on tulosten onnistunut valtakunnallinen levittäminen tilanteessa, jossa pelastustoimen resurssit on pitkälti sidottu uudistuksen toimeenpanoon ja resurssit jatkaa toimialan kehittämistä ovat näin rajalliset. Sisäministeriön pelastusosasto ottaa osaltaan vastuuta hankkeissa tuotettujen tulosten valtakunnallisesta levittämisestä pelastustoimeen muodostuvan ohjausjärjestelmän puitteissa.

Liitteet

Liite 1. Väestönsuojelun toimintamalli

Liite on tallennettu omana tiedostonaan osoitteeseen:

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-565-5>

Liite 2. Pelastustoimen materiaallinen tietojärjestelmä

Esiselvityksen loppuraportti

Liite on tallennettu omana tiedostonaan osoitteeseen:

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-565-5>

Liite 3. CBRNE-valmiutta ensivasteen toimijoille

Pelastustoimen kansallinen CBRNE-koulutusmateriaalien selvitys ja oppimateriaalien tuottaminen -hankkeen loppuraportti

Liite on tallennettu omana tiedostonaan osoitteeseen:

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-565-5>

Liite 4. HIKLU-alueen laadunhallinta ja omavalvonta

Omavalvonnasta systemaattisuutta ja tukea palvelujen kehittämiseen

Liite on tallennettu omana tiedostonaan osoitteeseen:

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-565-5>

Liite 4a. HIKLU-alueen laadunhallinta ja omavalvonta -hankkeen tietovirta-analyysi

Liite on tallennettu omana tiedostonaan osoitteeseen:

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-565-5>

Liite 5. Asiakas keskiöön -hanke

Loppuraportti

Liite on tallennettu omana tiedostonaan osoitteeseen:

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-565-5>

Liite 6. Moniammatilliset yksiköt hyvinvointialueella -hanke

Loppuraportti

Liite on tallennettu omana tiedostonaan osoitteeseen:

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-565-5>

Liite 6a. Tyytyväisyystutkimus Tiivistetty tutkimusraportti

Liite on tallennettu omana tiedostonaan osoitteeseen:

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-565-5>

Liite 6b. Moniammatillisten työpajojen yhteenveto

Moniammatilliset yksiköt hyvinvointialueella -hanke

Liite on tallennettu omana tiedostonaan osoitteeseen:

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-565-5>

Liite 7. Pelastustoimen uudistusta tukeva alueellisen valmistelun yhteistutkimus- ja kehittämishanke

Alueellisen tilanne- ja johtokeskustoiminnan kehittäminen (Itä-Suomi)

Liite on tallennettu omana tiedostonaan osoitteeseen:

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-565-5>

Liite 7a. Alueellisen tilannekeskuksen suorituskykyvaatimukset

Pelastustoimen uudistusta tukeva alueellisen valmistelun yhteistutkimus- ja kehittämishanke – Alueellisen tilanne- ja johtokeskustoiminnan kehittäminen (Itä-Suomi)

Liite on tallennettu omana tiedostonaan osoitteeseen:

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-565-5>

Liite 8. Tilanne- ja johtokeskustoiminnan kehittäminen sekä yhteensovittaminen

Valtakunnallinen pelastustoimen johtokeskus sekä alueelliset tilanne- ja johtokeskukset

Liite on tallennettu omana tiedostonaan osoitteeseen:

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-565-5>

Liite 9. Maastopalojen maasammutustoiminnan konseptin muodostaminen pelastustoimessa

Liite on tallennettu omana tiedostonaan osoitteeseen:

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-565-5>

Liite 9a. Maastopalojen maasammutustoiminnan konseptin muodostaminen pelastustoimessa

Laaja raportti

Liite on tallennettu omana tiedostonaan osoitteeseen:

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-565-5>

Liite 10. Host Nation Support

Kansallisen koulutuskokonaisuuden ja oppimateriaalin kehittäminen

Liite on tallennettu omana tiedostonaan osoitteeseen:

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-565-5>

Liite 11. Pelastuslaitosten valtakunnallinen koulutusjärjestelmä alushenkilöstölle

Pelastustoimen koneenhoitajan koulutusjärjestelmä

Liite on tallennettu omana tiedostonaan osoitteeseen:

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-565-5>

Liite 12. Miehittämättömien ilma-alusten koulutuksen ja tilastoinnin valtakunnallinen kehittäminen pelastustoimeen

UAS-hanke

Liite on tallennettu omana tiedostonaan osoitteeseen:

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-565-5>

Liite 13. Pelastustoimen yhteinen tietopankki

Esiselvitys

Liite on tallennettu omana tiedostonaan osoitteeseen:

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-565-5>

Liite 13a. Tietopankin sisällön määrittely

Pelastustoimen yhteinen Tietopankki -esiselvitys

Liite on tallennettu omana tiedostonaan osoitteeseen:

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-565-5>

Liite 14. Alueellisen turvallisuuden mittarit (ATT) pelastustoimessa ja vapaaehtoisten suorituskyky

Liite on tallennettu omana tiedostonaan osoitteeseen:

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-565-5>

Liite 15. Vaara- ja uhkatilanteisiin varautuminen pelastuslaitoksissa

Liite on tallennettu omana tiedostonaan osoitteeseen:

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-565-5>

Liite 16. Pelastustoimen palvelutuotannon tehokkaan ohjaus- ja hallintamallin määrittely

Liite on tallennettu omana tiedostonaan osoitteeseen:

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-565-5>

Liite 16a. Pelastustoimen palvelutuotannon tehokkaan ohjaus- ja hallintamallin määrittely

Laaja versio

Liite on tallennettu omana tiedostonaan osoitteeseen:

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-565-5>

Liite 17. HIKLU-alueen yhteistoiminnan kehittäminen

Liite on tallennettu omana tiedostonaan osoitteeseen:

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-565-5>

Liite 18. Pelastustoimen palvelukokonaisuuksien kuvaaminen

Hankkeen loppuraportti

Liite on tallennettu omana tiedostonaan osoitteeseen:

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-565-5>

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Sisäministeriö PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Inrikesministeriet PB 26, 00023 Statsrådet

www.intermin.fi